

FACKEN

inom industrin

Ekonomiska bedömningar

Ett år före avtalsrörelsen 2007

Utfall för perioden 2004–2005
Utsikter för 2006-2007

En rapport från Facken inom industrins ekonomgrupp
Februari 2006

Facken inom industrin (FI) är ett samarbetsorgan mellan de sex fackförbund som omfattas av "Samarbetet om industriell utveckling och lönebildning" (Industriavtalet). De sex förbunden är Civilingenjörssförbundet, Industrifacket Metall, Sif, Svenska Livsmedelsarbetareförbundet, Svenska Pappersindustriarbetareförbundet samt Skogs- och Träfacket.

Denna rapport har tagits fram av Facken inom industrins ekonomgrupp och har sammanställts av Erik Adolfsson, Industrifacket Metall, Gösta Karlsson, Sif, Erica Sjölander, Industrifacket Metall, och Göran Nilsson, Facken inom industrins kansli.

Ytterligare exemplar av rapporten kan beställas av Ina Gard på e-postadress ina.gard@fikansli.se eller telefonnummer 08-786 83 14.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING	2
UTVECKLINGEN HITTILLS UNDER AVTALSPERIODEN 2004-2005	2
UTSIKTER FÖR 2006 OCH 2007	3
DEL 1. KONJUNKTURLÄGE OCH UTSIKTER.....	4
VÄRLDSKONJUNKTUREN	4
SVERIGE	6
RISKER OCH OSÄKERHETER.....	8
SAMMANFATTNING	8
DEL 2. INFLATIONEN	9
KONSUMENTPRISER.....	9
PRODUCENT- OCH RÅVARUPRISER	11
RÄNTA OCH VÄXELKURS	13
SAMMANFATTNING	14
DEL 3. INDUSTRINS KONKURRENSKRAFT	15
ARBETSKRAFTSKOSTNAD.....	15
PRODUKTIVITET	16
VÄXELKURSEN.....	17
RELATIV ENHETSARBETSKRAFTSKOSTNAD	18
BYTESFÖRHÅLLANDE.....	20
MARKNADSANDELAR.....	21
BYTESBALANS	21
VINSTER.....	22
INVESTERINGAR	23
INDUSTRIPRODUKTION	25
SAMMANFATTNING	28
DEL 4. SYSSELSÄTTNING OCH ARBETSLÖSHET	29
SYSSELSÄTTNING	29
ARBETSLÖSHETEN.....	31
VARSEL OCH LEDIGA PLATSER	32
UTSIKTER FÖR 2006	34
SAMMANFATTNING	34
DEL 5. LÖNER	35
LÖNEÖKNING	35
LÖNEÖKNINGAR I EUROPA	36
REALLÖNER	36
VANLIGASTE LÖNEÖKNINGEN	37
SAMMANFATTNING	38

Sammanfattning

Utvecklingen hittills under avtalsperioden 2004-2005

Konjunkturen

Den internationella ekonomiska utvecklingen har varit stark under de senaste åren, med en global tillväxttopp på över 5 procent år 2004. Tillväxten har varit högre än under föregående avtalsperiod och den internationella handeln har, förutom vid en tillfällig försvagning i början av år 2005, utvecklats mycket starkt.

Efter en avmattning i svensk ekonomin i slutet av 2004 och början av 2005 tog tillväxten fart under 2005. Både den inhemska efterfrågan och exporten har stärkts. År 2005 utvecklades framförallt investeringarna mycket starkt.

Sysselsättning

Sedan 2002 har sysselsättningen i Sverige långsamt minskat. Inom industrin har antalet sysselsatta minskat med 29 000 personer åren 2004 och 2005. Samtidigt har sysselsättningen inom industrinära tjänster ökat.

Arbetslösheten i Sverige har stigit från nivån kring 4 procent år 2001 till cirka 6 procent år 2004 och 2005. Även de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna har ökat vilket pekar på att den totala arbetslösheten ökat ännu mer. Inom industrin har arbetslösheten däremot minskat något i flera förbund sedan 2003, som var det år då det skedde en ganska kraftig ökning av industriarbetslösheten.

Inflationen

Inflationen beräknas för perioden 2004-2005 att bli 0,5 procent i genomsnitt. Inflationen började stiga under hösten 2005 och prisnivån i december 2005 var 0,9 procent högre än ett år tidigare. I efterhand kan man konstatera att riksbanken underträffat sitt inflationsmål.

Löner

Lönerna inom industrin har hittills under avtalsperioden ökat med drygt 3 procent per år. Det är högre än genomsnittet i övriga Europa. Eftersom inflationen är låg har reallönerna ökat med 2,5 procent per år, vilket är högre än under förra avtalsperioden.

Industrins konkurrenskraft

Den svenska industriproduktionen har haft en god utveckling de senaste åren, särskilt 2004 var ett år med stor produktionsökning. Efterfrågan från världsmarknaden har varit god samtidigt som konkurrenskraften också stärkts.

Kostnadmässigt hävdar sig svensk industri väl. Arbetskraftskostnaderna har ökat med cirka 3 procent per år de senaste åren, vilket är något högre än i övriga Europa. Det är framförallt Tyskland som har en låg ökningstakt och

då de väger tungt i dessa jämförelser drar de ned snittet för hela Europa. I jämförelse med bland annat våra nordiska grannländer avviker inte Sverige.

Produktivitetsökningen inom industrin på drygt 6 procent år 2004 och 2005 är högre än under föregående avtalsperiod och också högre än i våra konkurrentländer. Denna fördel motverkas dock även denna period till en del av försämrade bytesförhållanden. Samtidigt har vinst- och investeringsnivåerna stigit.

Utsikter för 2006 och 2007

Den globala ekonomiska utvecklingen fortsätter att vara stark under resten av avtalsperioden och inledningen av nästa period. Detta ger goda förutsättningar för svensk ekonomi.

En stark utveckling av konsumtion, investeringar och export väntas lyfta den svenska ekonomin och öka sysselsättningen. Det mesta talar för en stark ökning av BNP i år och nästa år.

Det uppsving som finns totalt sett i ekonomin bedöms leda till en förbättrad sysselsättning. Hur stor denna sysselsättningsökning kan bli finns det dock delade meningar om. Inom industrin, där många arbetsgivare uppvisar goda ekonomiska resultat, verkar man inte vilja anställa i någon ökande omfattning. Det är i första hand den privata tjänstesektorn som väntas öka sysselsättningen.

En sjunkande öppen arbetslöshet under 2006 beror bland annat på en kraftig ökning av insatserna av arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Prisökningstakten väntas stiga och bedöms bli, mätt som ett årsgenomsnitt, drygt 1 procent i år och 2 procent år 2007.

Även år 2006 väntas lönerna i svensk industri öka något mer än lönerna i övriga Europa, främst beroende på den låga ökningstakten i Tyskland.

Industrins konkurrenskraft förväntas stärkas ytterligare i år. Även framöver bör svensk industri ha goda förutsättningar att växa i takt med att den internationella efterfrågan ökar.

Del 1. Konjunkturläge och utsikter

Detta avsnitt behandlar den senaste tidens ekonomiska utveckling för Sverige och omvärlden samt prognos för åren 2006 och 2007. När det gäller utsikterna bygger avsnittet i huvudsak på Konjunkturinstitutets rapport "Konjunkturläget december 2005". Facken inom industrin gör i detta avseende ingen egen prognos.

Världskonjunkturen

Den globala tillväxten nådde en tillväxttopp år 2004 på 5,1 procent vilket var den högsta tillväxten på tre decennier. Den globala tillväxten väntas bli fortsatt stark och överstiga 4 procent åren 2005, 2006 och 2007. En expansiv ekonomisk politik inom OECD-området och den snabba ekonomiska omvandlingen i Asien, särskilt i Kina, höjer världens tillväxttakt.

Efter flera års god tillväxt skedde en avmattning i världshandeln under inledningen av 2005. Denna var tillfällig och handelskonjunkturen har sedan gradvis förstärkts igen. Världshandeln väntas öka i god takt de kommande åren.

Tabell 1:1

BNP-utveckling i världen

	2005	2006	2007
USA	3,6	3,5	3,2
Japan	2,4	1,9	1,8
Norden	2,4	3,1	2,3
Euroområdet	1,5	2,0	2,2
Tyskland	1,1	1,5	1,8
Frankrike	1,6	1,9	2,2
Storbritannien	1,7	2,3	2,6
Sverige	2,7	3,6	3,1
OECD	2,8	2,9	2,8
Nya EU-länder	4,2	4,6	4,7
Kina	9,4	9,0	8,7
Världen	4,4	4,4	4,3

Källa: Konjunkturinstitutet

Den internationella inflationsuppgång som skett det senaste året kan till stor del förklaras av stigande energipriser, framförallt olja. Konjunkturinstitutet prognostiserar att oljepriset ska falla tillbaka och ge negativt bidrag till inflationen. Inflationen i OECD-området väntas sjunka från 2,4 procent 2005 till 2,1 procent 2007.

Tillväxten i världen är framförallt investeringsdriven, vilket ökat efterfrågan på kapital och bidragit till att de långa räntorna börjat stiga från de rekordlåga nivåer som rådde sommaren 2005. Även om flera centralbanker nu börjat höja sina styrräntor är penningpolitiken fortfarande expansiv i många länder. Framöver blir penningpolitiken mindre expansiv i takt med att den globala konjunkturen utvecklas fortsatt starkt.

Tabell 1:2

KPI-utveckling inom OECD-området

	2005	2006	2007
USA	3,4	2,8	2,5
Japan	-0,2	0,3	0,8
Norden	1,4	2,0	2,2
Euroområdet	2,2	2,0	2,1
Tyskland	1,9	1,6	2,4
Frankrike	1,9	1,7	1,7
Storbritannien	2,1	2,1	1,9
Sverige	0,5	1,2	2,0
OECD	2,4	2,2	2,1

Källa: Konjunkturinstitutet

Den amerikanska ekonomin befinner sig i högkonjunktur med en ökande sysselsättning och ökande enhetsarbetskostnader. En serie höjningar av styrräntan har skett under 2005 för att förebygga en överhettning i ekonomin.

Sparandeobalanserna mot omvärlden är fortsatt stora. USA:s bytesbalansunderskott har försämrats ytterligare av de senaste årens oljeprisuppgång och det federala budgetunderskottet har också försämrats. Framöver gäller det för den amerikanska centralbanken att lägga styrräntan på en sådan nivå att inte hushållens konsumtion dämpas alltför kraftigt samtidigt som en låg ränta kan ge stigande inflation och spä på obalanserna gentemot omvärlden.

I delar av Asien växer ekonomin snabbt. Tillväxten är starkast i de framväxande marknadsekonomierna, medan Japan genomgått en längre period av ekonomiska problem.

I Japan stärktes dock ekonomin 2005 då tillväxten var högre än 2 procent, vilket är en hög siffra jämfört med de senaste tio åren. Den starkare japanska utvecklingen väntas bestå framöver då efterfrågan från framförallt Kina driver på exporten, den mest akuta bankkrisen förefaller avslutad och ekonomin fortsätter reformeras.

Kinas ekonomiska expansion är fortsatt stark. Investeringarna väntas fortsätta öka med närmare 20 procent per år. Exporten ökar också snabbt och landets bytesbalansöverskott har stigit kraftigt.

I euroområdet har konjunkturen återhämtat sig under hösten 2005 efter ett svagt år, där framförallt Tyskland och Italien haft en mycket dämpad utveckling. Dessa två länder står tillsammans för omkring hälften av euroområdets BNP. Det sker nu en långsam förbättring av arbetsmarknadsläget i euroområdet och därmed av den privata konsumtionen som väntas fortsätta framöver. De närmaste åren väntas BNP växa med cirka 2 procent.

Den svaga tillväxten i Tyskland på cirka en procent de senaste åren är problematisk, inte bara för tyskarna. I Tyskland väntas 2006 och 2007 bli avgörande år för den nya regeringens politik. Många hoppas på en bestående "Merkel-effekt" som det under vintern förbättrade stämningläget hos tyskarna benämns. År 2007 planeras en kraftig momshöjning och motsvarande sänkning av arbetsgivaravgifterna, en så kallad intern devalvering. Hushållen påverkas på så sätt att viss konsumtion tidigareläggs till i år för att sedan dra ned konsumtionen nästa år. Bedömare menar ett det krävs mycket tur och skicklighet för ett lyckat utfall av den ekonomisk-politiska strategin.

Sverige

Avmattningen i svensk ekonomin i slutet av 2004 och början av 2005 är nu över och tillväxten tog fart under 2005. Både den inhemska efterfrågan och exporten har stärkts. I Sverige väntas en hög tillväxt åren 2006 och 2007. Förutsättningarna är gynnsamma genom den goda globala tillväxten, den expansiva penningpolitiken och den svaga kronan. Utvecklingen år 2006 väntas bli mer ljus än år 2007, då det förväntas en stramare penning- och finanspolitik och en något dämpad internationell konjunktur.

Tabell 1:3

Prognos för svensk ekonomi

	2005	2006	2007
BNP	2,7	3,6	3,1
<i>Kalenderkorrigerad BNP</i>	2,6	3,9	3,3
Hushållens konsumtionsutgifter	2,6	3,3	3,1
Offentliga konsumtionsutgifter	-0,1	1,2	0,8
Fasta bruttoinvesteringar	10,1	6,7	4,7
Lagerinvesteringar	-0,1	0,1	0,0
Export	5,7	7,9	7,0
Import	7,1	8,5	6,8

Källa: Konjunkturinstitutet

Hushållens disponibla inkomster ökar relativt snabbt under perioden 2005-2007. Ökad timlön och sänkta skatter förklarar ökningen år 2006. Både timlönerna och antal arbetade timmar ökar enligt Konjunkturinstitutet starkare åren 2006 och 2007.

Hushållens konsumtionsutgifter har haft en stark utveckling sedan våren 2005. Den goda utvecklingen av konsumtionen väntas fortsätta med ökning-

ar på drygt 3 procent åren 2006 och 2007. Den främsta förklaringen är ett mer gynnsamt läge på arbetsmarknaden, men även sänkta skatter och ökade transfereringar bidrar 2006.

Tabell 1:4

Hushållens inkomster, miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring

	2005 (nivå)	2005	2006	2007
Lönesumma	1065	3,5	5,3	5,4
Timlön enligt nationalräkenskaperna		3,4	3,8	4,1
Arbetade timmar		0,2	1,5	1,2
Övriga faktorinkomster	245	2,0	2,9	6,5
Överföring från offentlig sektor	494	1,8	2,7	2,2
Överföring från privat sektor	60	1,1	4,6	2,9
Skatter och avgifter	-529	1,2	3,1	6,4
Disponibel inkomst	1335	3,4	4,8	4,0

Källa: Konjunkturinstitutet och egna beräkningar

Den offentliga konsumtionen var i det närmaste oförändrad åren 2004 och 2005. En ökning 2006 och 2007 väntas på omkring en procent per år.

Efter att ha minskat åren 2001-2002 har de fasta bruttoinvesteringarna ökat. Investeringarna växte med drygt 10 procent 2005, som en följd av den starka efterfrågeutvecklingen, företagens goda lönsamhet och ett lågt ränteläge. Investeringsuppgången är bred, med stor ökning inom framförallt industrin och bostadsbyggande.

De industriinvesteringar som gjordes 2005 var främst maskininvesteringar medan anläggningsinvesteringarnas utveckling var svag. Detta pekar mot en ökad produktivitet i befintliga anläggningar och inte investeringar som expanderar verksamheten sysselsättningsmässigt.

Investeringarnas ökningstakt dämpas redan 2006 och även 2007, bland annat som en följd av högre räntor. Framförallt är det industriinvesteringarna som bedöms försvagas. Som andel av BNP ökar ändå bruttoinvesteringarna från 16 procent 2004 till 18 procent 2007. Detta innebär dock att de svenska investeringarna fortfarande är låga i en internationell jämförelse.

Efter en svag period i slutet av 2004 och början av 2005 har exporten åter tagit fart. Framöver väntas en ur svensk synvinkel gynnsam utveckling på efterfrågesammansättningen på exportmarknaderna som gynnar exporten. Dessutom kan kronans försvagning under 2005 ge en extra skjuts på exporten.

Den starka svenska utvecklingen, både när det gäller inhemsk efterfrågan och export, drar också upp importen, som väntas öka snabbare än exporten år 2006.

Risker och osäkerheter

Det finns flera risker och osäkerheter i de globala konjunkturutsikterna som kan komma att påverka svensk ekonomi på ett negativt sätt. De tre som Konjunkturinstitutet pekar ut är de stora sparandeobalanserna i USA, osäkerhet om oljepriset och risk att uppgången i euroområdet bryts i förtid.

Trots de senaste årens försvagning av dollarn har det amerikanska bytesbalansunderskottet ökat till över 6 procent och underskottet i de offentliga finanserna är större än 3 procent. Krigskostnader och återuppbyggnaden efter orkanerna pekar mot fortsatt ökande budgetunderskott. En hastig korrigerande av USA:s stora sparandeunderskott i bytesbalansen och offentliga sektorn genom ett kraftigt ökat sparande i den offentliga sektorn eller hushållssektorn i USA är en risk för den globala tillväxten.

Oljepriset har börjat falla från de höga nivåerna sommaren 2005 och prognosen är att det ska fortsätta nedåt de närmaste åren. Men osäkerheten om prisutvecklingen är stor vilket oljeanalytikernas prisprognoser för 2006 på mellan 40 och 75 USD/fat tydligt visar. Risken att oljepriset stiger igen är inte obefintlig om oväntade produktionsstörningar sker. Oljemarknaden är känslig då det inte finns några stora outnyttjade reserver. Ett stigande oljepris skulle vara negativt för OECD-ländernas utveckling, då de står för 60 procent av världens oljekonsumtion men bara 25 procent av oljeproduktionen.

Euroområdets förutspådda konjunkturuppgång riskerar, som så ofta hittills, att bli sämre än förväntat. En svagare arbetsmarknad skulle kunna skjuta konsumtionsuppgången på framtiden. Inte minst är en positiv tysk utveckling nyckeln till att undvika denna risk.

En risk på nationell nivå som Konjunkturinstitutet pekar på är att reporäntan nu höjs för snabbt och för mycket så att inflationen fortsätter ligga under sitt mål och konjunkturuppgången blir svagare.

Sammanfattning

Den globala ekonomiska utvecklingen fortsätter att vara stark under resten av avtalsperioden. Detta ger goda förutsättningar för svensk ekonomi.

En stark utveckling av konsumtion, investeringar och export väntas lyfta den svenska ekonomin och öka sysselsättningen. Det mesta talar för en stark ökning av BNP i år och nästa år.

Del 2. Inflationen

I detta avsnitt beskrivs prisutvecklingen i svensk ekonomi. Vi granskar hur Riksbanken lyckats med att nå sitt uppsatta inflationsmål och gör en bedömning av inflationsutsikterna för de närmaste åren.

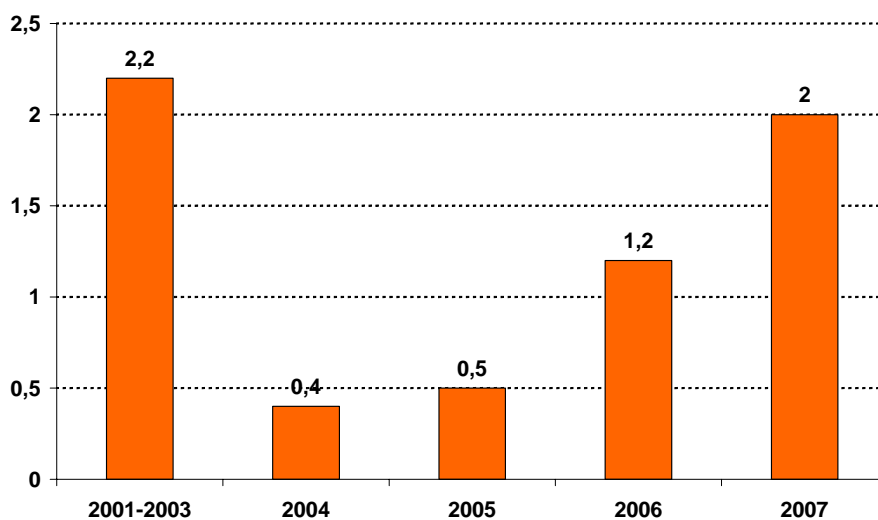
Konsumentpriser

Riksbanken ska enligt riksbankslagen upprätthålla ett fast penningvärde och främja ett säkert och effektivt betalningsväsende. Riksbankens tolkar målet om ett fast penningvärde som att inflationen ska vara låg och stabil. Detta mål har siffrats till en årlig ökningstakt i konsumentprisindex (KPI) på 2 procent +/- 1 procent.

Inflationen för perioden 2001-2003 hamnade på 2,2 procent i genomsnitt, även om det var under en period med långsamt fallande inflation. KPI-takten föll drastiskt under 2004 och stannade på en prisökningstakt om 0,4 procent. Under 2005 ökade prisökningstakten något och stannade på 0,5 procent i genomsnitt jämfört med året innan. För december månad 2005 uppmättes dock en prisnivå som var på 0,9 procent högre än i december 2004.

Diagram 2:1

Konsumentprisgenomsnitt, årsgenomsnitt, procent

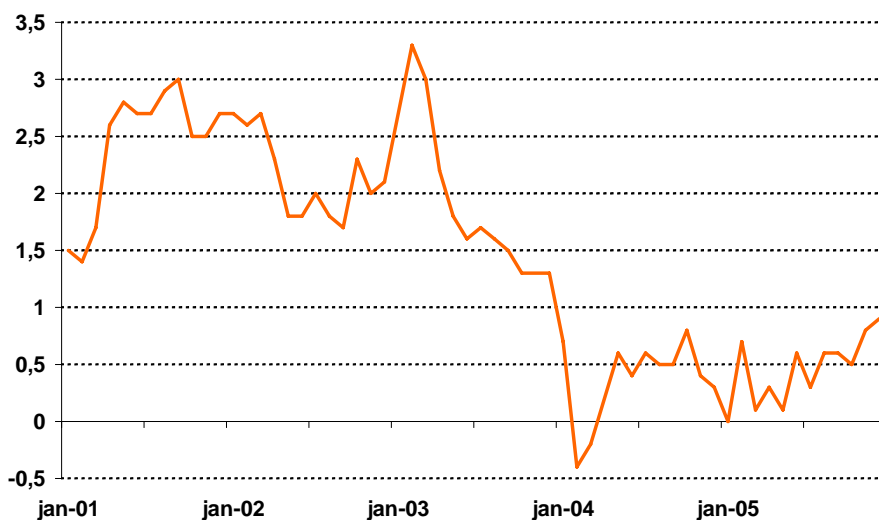
Källa: Konjunkturinstitutet

När prisökningstakten i slutet av året är högre än den genomsnittliga prisökningstakten för året antyder detta att prisökningstakten är i stigande. Detta är också något som Konjunkturinstitutet i sin rapport från december 2005 tar fasta på och prognostiserar en genomsnittlig prisökningstakt mellan åren på 1,2 procent mellan 2005 och 2006 och 2,0 procent mellan 2006 och 2007.

Sett i ljuset av riksbankens inflationsmål så är resultatet perioden 2004 och 2005 ett misslyckande. Om den låga inflationstakten är ett resultat av en för restriktiv räntepolitik åren dessförinnan är risken att detta har bidragit till en lägre efterfrågan i Sverige som helhet och detta kan i sin tur ha slagit på sysselsättningen totalt sett.

Diagram 2:2

Konsumentpriser, årlig takt, månadsuppgifter, procent

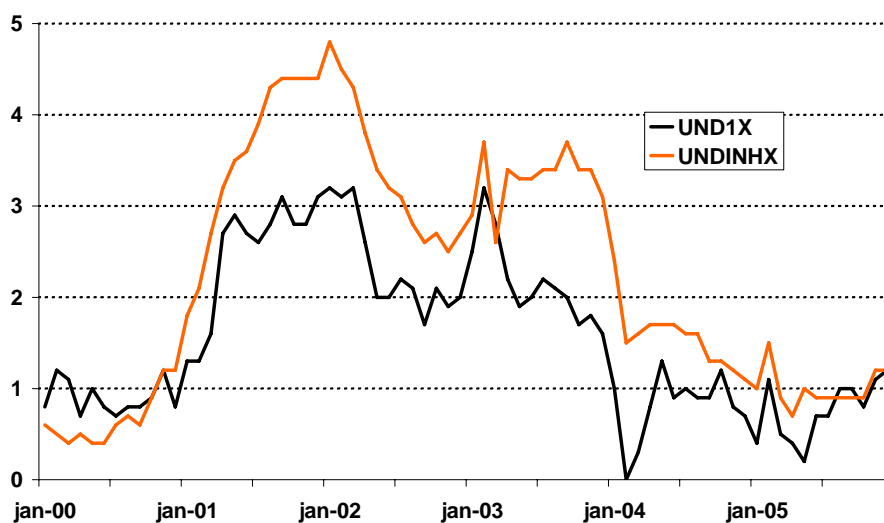

Källa: SCB

Som kan konstateras ur diagram 2:2 har konsumentpriserna i årstakt under hela 2004 och 2005 legat under riksbankens så kallade toleransintervall på 2 +/- 1 procent.

Diagram 2:3

Utvecklingen för den underliggande prisutvecklingen

Källa: SCB

Från diagram 2:3 framgår att prisimpulserna under den redovisade perioden varit starkare från den inhemska sidan än från utlandet. Sedan årsskiftet 2001/02 har dock prisökningstakten varit i fallande, för att under de två senaste åren ligga runt 1 procent i årstakt. Detta gäller både den inhemska underliggande prisstegringstakten liksom för den underliggande prisstegringstakten i stort.

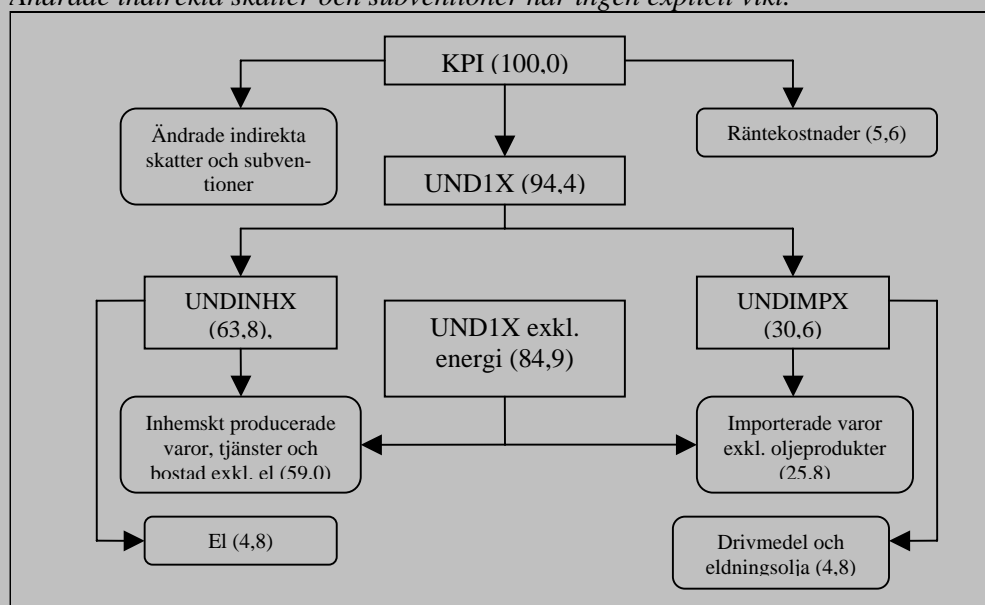
Olika inflationsmått

För att mäta inflationstakten finns ett stort antal mått till hands för att se vad det är som sker. Hur dessa olika mått hänger samman presenteras i denna fördjupningsruta.

Figur 2:1

Inflationsmått. Siffrorna inom parentes anger delarnas procentuella vikt i KPI.

Ändrade indirekta skatter och subventioner har ingen explicit vikt.

Källa: SCB, Konjunkturinstitutet

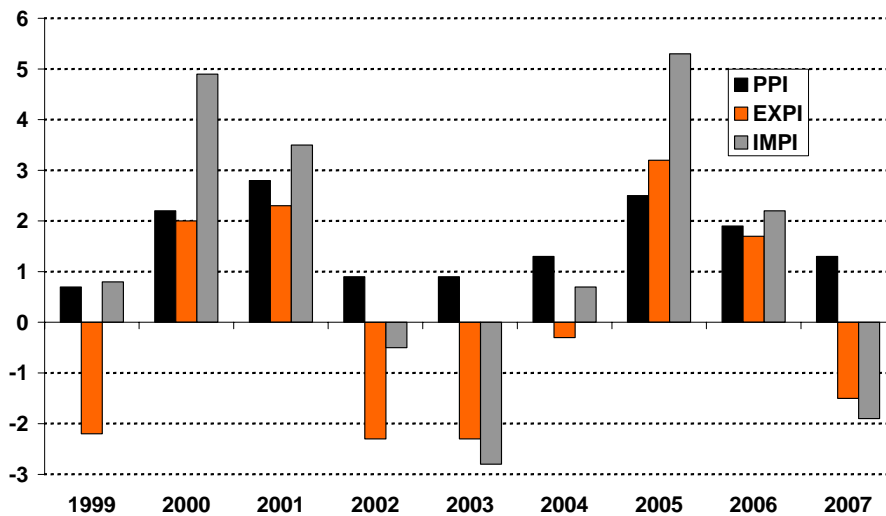
De inflationsmått som inleds med bokstavskombinationen UND är mått på det som kallas underliggande inflation. Med underliggande inflation menas de prisökningar/prissänkningar som inte orsakas av politiska beslut eller förändringar beroende på räntevariationer. Skillnader mellan KPI och det övergripande måttet för den underliggande inflationen, UND1X, betingas alltså av förändringar i indirekta skatter, avgifter och subventioner samt räntekostnader.

Måttet UND1X blir alltså särskilt intressant därför att det mäter prisutvecklingen, riksdags och regerings inblandning undantagna. I diagrammet medans återges prisutvecklingen för UND1X, samt för UNDINHX som återger prisutvecklingen inom landet.

Producent- och råvarupriser

Andra viktiga prisökningsmått i bedömningen om inflationstendenserna i samhället i övrigt är måtten på prisökningarna i producentledet samt för exporten och importen. Dessa mått redovisas i diagram 2:4.

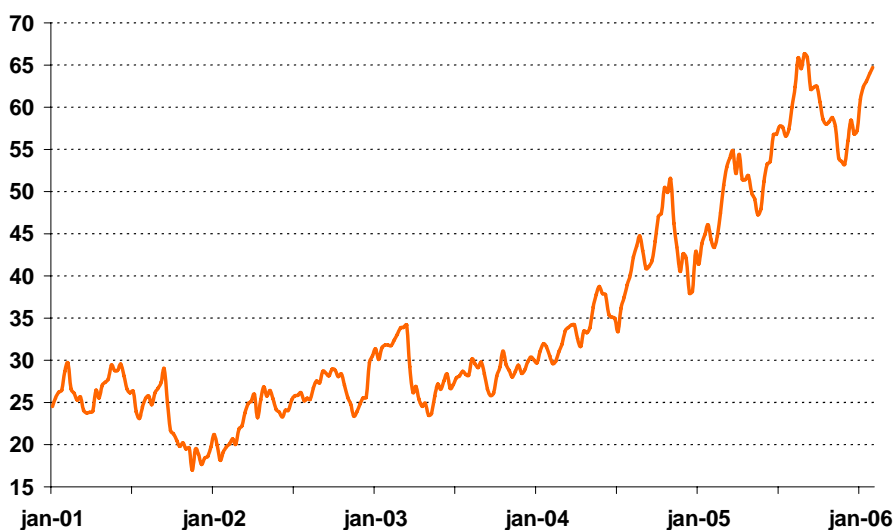
Diagram 2:4
Producent-, export- och importpriser

Källa: Konjunkturinstitutet

Producent-, export-, och importpriserna har varierat mellan minskningar och ökningar under de senaste åren. Den kraftiga uppgången i importpriserna under 2005 förväntas vända till en lugnare takt under innevarande och nästa år. Produktpriserna (PPI) har stigit något under hela den angivna perioden, medan export och importpriserna varierat betydligt mer. I diagram 2:4 har vi också lagt in Konjunkturinstitutets prognoser för 2006 och 2007. Medan 2006 förväntas bli ett år med stigande priser för både exporten och importen väntar sig Konjunkturinstitutet ett förnyat år med sjunkande priser år 2007.

Diagram 2:5
Råoljaet i US-dollar per fat

Källa: EcoWin

En av de viktigaste importvarorna är råolja. Oljan ingår också som del i många produkter och effekterna av prisförändringarna kommer att slå igenom i flera led i produktionen därefter. Priset för råolja började stiga under 2004 och har under 2005 kommit upp i nivåer över 60 dollar per fat under vissa tider.

Tidigare bedömningar kring oljeprisets förändringar och dess återverkningar på svensk ekonomi har utgått från att den svenska marknaden skulle "klara sig" relativt bra mot bakgrund av en att bedömarna trots på en allt svagare dollar. Fram till 2004 föll dollarn i relation till den svenska kronan, men under 2005 vände dollarutvecklingen och dollarn steg åter i svenska kronor. Det innebär då att den negativa effekten blir mer påtaglig i och med att både olja och dollar stiger samtidigt i pris. Oljan prissätts som bekant i dollar.

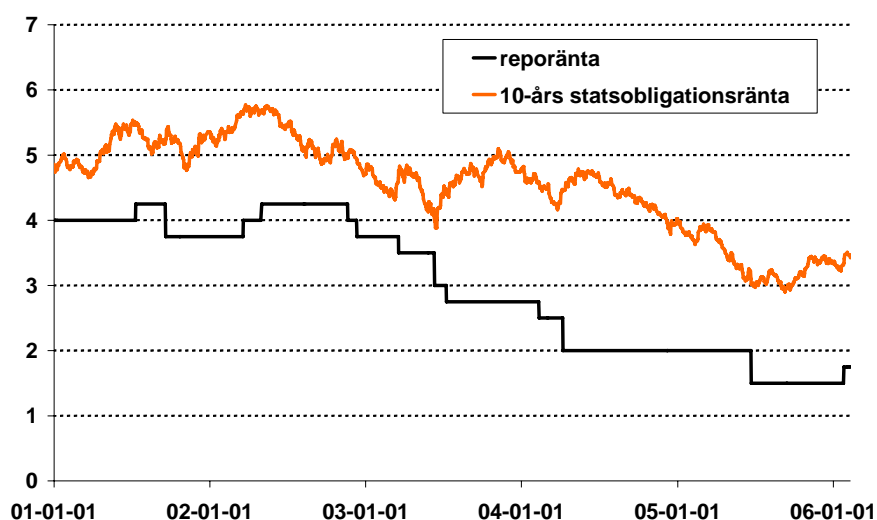
Ränta och växelkurs

Växelkursutvecklingen är till en del beroende av ränteutvecklingen i respektive land. Intresset för finansiella aktörer att inneha räntebärande papper i den ena eller andra valutan beror dels på ränteläget men också på hur den ekonomiska utvecklingen i de enskilda valutaområdena förväntas gå.

För svensk del anses det relativt sett låga ränteläget och framför allt det förhållande att riksbanken inte höjt reporäntan under lång tid som penningpolitiskt expansivt, medan viktiga centralbanker i omvärlden höjt sina styrräntor. Räntorna på långfristiga obligationer har stigit under några månader och de korta räntorna förväntas också börja stiga.

Diagram 2:6

Riksbankens styrränta (reporäntan) och räntan på tioåriga statsobligationer

Källa: EcoWin

Riksbanken har sedan slutet på 2002 stegvis sänkt reporäntan. Sänkningarna har varit motiverade av den förhållandevis svaga ekonomiska utvecklingen, inte minst sysselsättningsmässigt, och lågt inhemskt tryck på inflationen. Den 19 januari 2006 beslutade riksbanken att efter en längre tid att åter höja reporäntan och denna gång med 0,25 procentenheter till 1,75 procent.

Diagram 2:7

Den svenska växelkursen, konkurrensvägd – TCW-index

Källa: EcoWin

Den svenska växelkursen förstärktes under en dryg treårsperiod från mitten på 2001 till slutet på 2004. Under 2005 har kronan åter förlorat runt hälften av den förstärkning som inträffade dessförinnan. Diagram 2:7 läses så att en uppåtgående kurva indikerar en svagare kronkurs i internationell jämförelse, medan en neråtgående kurva innebär att kronans värde stärks.

Sammanfattning

De prognoser som ligger pekar på att konsumentpriserna är på väg mot 2-procentsnivån. Sannolikheten för att de ska stiga till nivåer ovanför 3 procent inom de närmaste två åren är liten.

Risken för att Sverige ska få starka inflationsimpulser från utlandet får anses begränsade, trots en fortsatt osäkerhet kring olje- och andra råvarupriser.

Den långa perioden med sjunkande räntor är förbi. Vi står inför en period av stigande räntor där ökningstakten är osäker.

Kronan vände neråt under 2005 efter drygt tre år av förstärkning och osäkerheten är genuin om utvecklingen framöver. Perioder av stor oro internationellt gör att de små valutorna som regel minskar i värde.

Del 3. Industrins konkurrenskraft

Industriavtalet syftar bland annat till att främja industriell utveckling, lönsamhet och konkurrenskraft. Det skapar bättre förutsättningar för att hålla arbetslösheten nere, ger ökade reallöner samt goda villkor i övrigt för de industrianställda.

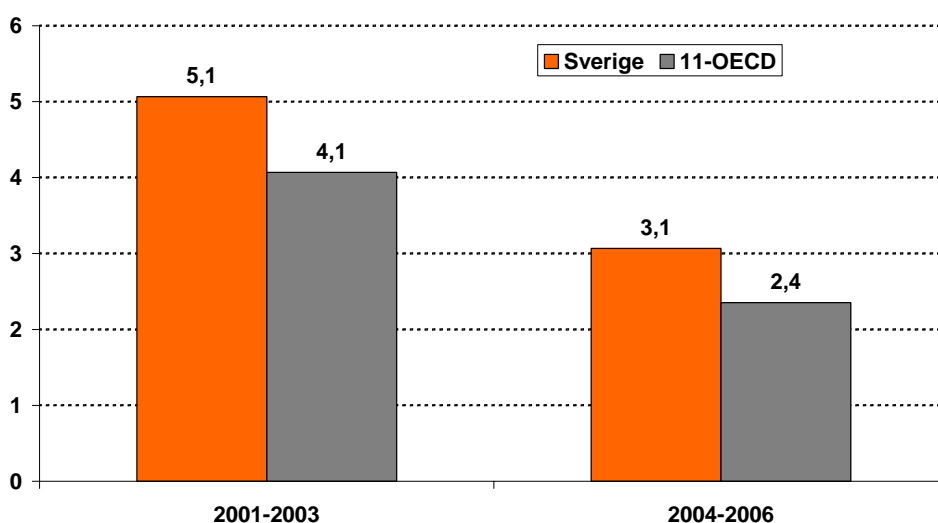
I det här avsnittet görs en prognos för konkurrenskraftens utveckling under perioden 2004–2006. En del tillbakablickar och jämförelser görs också med utvecklingen under föregående avtalsperioder. De indikatorer på konkurrenskraftens utveckling som använts är utvecklingen av arbetskraftskostnader, växelkursen, export- och importprisernas utveckling (terms of trade), industriproduktionen, investeringar, marknadsandelarna, bytesbalans och vinster.

Arbetskraftskostnad

Diagram 3:1 visar ökningen av de totala arbetskraftskostnaderna inom svensk industri jämfört med elva viktiga konkurrentländer inom OECD. Med arbetskraftskostnad avses den totala lönekostnaden inklusive alla tillägg samt kostnader för arbetsgivaravgifter och avtalsförsäkringar. Vår prognos är att de totala arbetskraftskostnaderna kommer att öka med 3,1 procent per år inom industrin i Sverige under perioden 2004–2006. Motsvarande siffra för de elva OECD länder som vi jämför oss med beräknas bli 2,4 procent. Detta kan jämföras med föregående avtalsperiod 2001–2003 då arbetskraftskostnaderna för svensk industri ökade med 5,1 procent per år och i de elva OECD-länderna som vi jämför oss med var ökningen då 4,1 procent.

Diagram 3:1

Arbetskraftskostnad inom tillverkningsindustrin, ålig ökning i procent

Källa: US Department of Labor, Konjunkturinstitutet, OECD, egna beräkningar

Ökningen av de totala arbetskraftskostnaderna innevarande avtalsperiod är väsentligt lägre, såväl i Sverige som i OECD-gruppen. Skillnaden är betydande mellan länderna. I Storbritannien ökar arbetskraftkostnaderna men runt 4 procent per år, medan det i Tyskland knappt är någon ökning alls.

Ländergrupper

I det här kapitlet görs olika jämförelser med andra länder. I gruppen av *elva OECD-länder* ingår Belgien, Danmark, Frankrike, Italien, Japan, Kanada, Nederländerna, Norge, Storbritannien, Tyskland och USA. Gruppen *Europa* består av de åtta europeiska länderna bland dessa elva. Sammanvägningen av de olika länderna har gjorts med hjälp av Internationella valutafondens producerade TCW-vikter. TCW står för Total Competitiveness Weights och utgår ifrån vilken betydelse olika länder har för ett enskilt lands handel med bearbetade varor. Hänsyn tas också till den konkurrens som svenska företag möter på hemmamarknaden och på marknaderna i tredje land.

Produktivitet

Produktivitetsutvecklingen inom svensk industri uppvisar påtagliga skillnader över tiden. Skillnaderna mellan olika länder under samma tidsperiod är också betydande. Under 1970- och 1980-talen låg Sverige på en lägre nivå än genomsnittet för att sedan 1990-talet ligga i topp. Under de senaste 15 åren har produktivitetsutvecklingen inom svensk industri varit runt 6 procent per år.

Tabell 3:1

Produktivitetsutvecklingen, Svensk tillverkningsindustri, årlig förändring

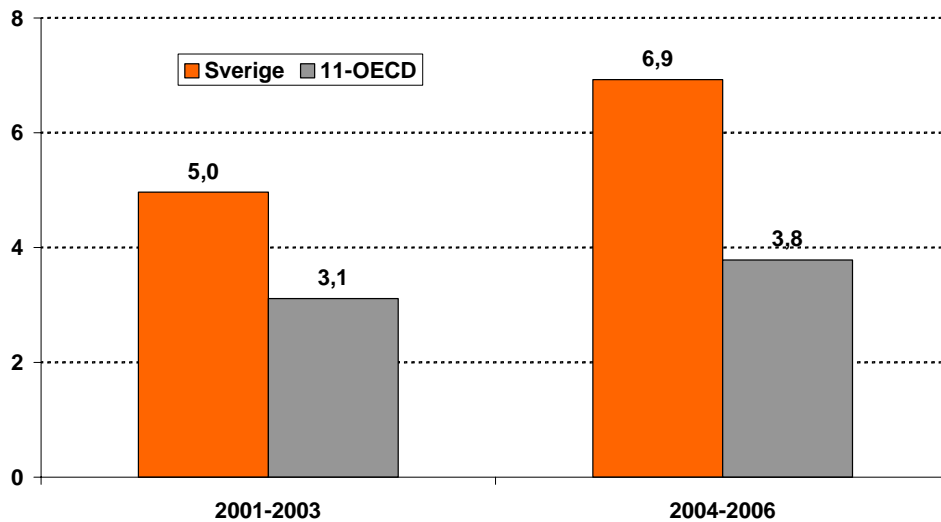
	1960-talet	1970-talet	1980-talet	1990-talet	2000–2006
Sverige	7,2 %	3,6 %	2,6 %	6,5 %	5,8%

Källa: US Department of Labor, Konjunkturinstitutet

En viktig förklaring till den högre produktivitetsutvecklingen inom svensk industri är att Sverige har en förhållandevis stor telekomindustri och att ökningstakten där är högre än i andra delbranscher. Men även i andra delbranscher har produktiviteten ökat jämfört med 1970- och 80-talen. En högre produktivitetsutveckling i en exportorienterad bransch kan också leda till sjunkande exportpriser, vilket gör att bytesförhållandena med omvärlden försämras (se avsnitt bytesvillkor nedan). Produktiviteten beräknas öka mer under innevarande avtalsperiod såväl i Sverige som i OECD-gruppen.

Diagram 3:2

Produktivitetsutveckling, svensk tillverkningsindustri, årlig förändring

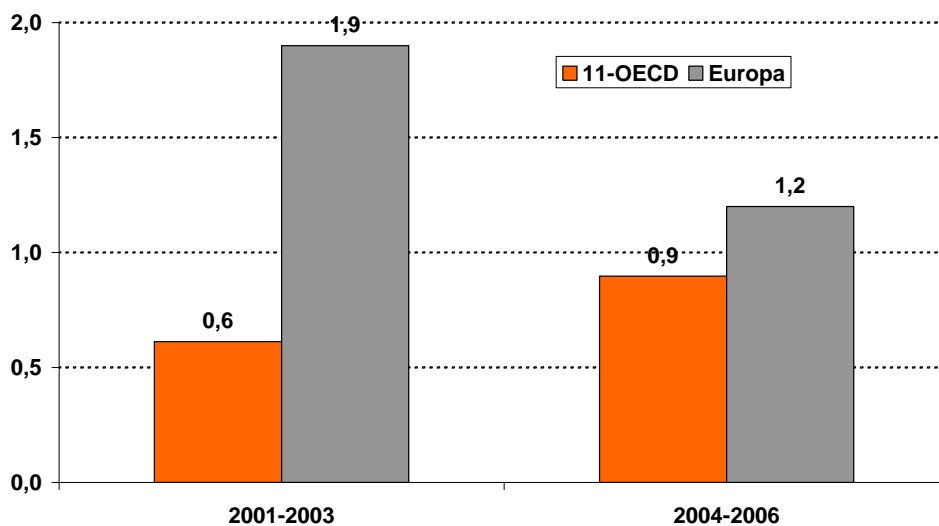
Källa: US Department of Labor, OECD Economic Outlook, Konjunkturinstitutet och egna beräkningar

Växelkursen

Den svenska kronan försvagades kraftigt mot flertalet valutor under 2001. Därefter stärktes kronan under 2002 till 2004, särskilt mot de utomeuropeiska valutorna. Detta innebär att kronan i stort sett var tillbaka på samma nivå som 2000. Därefter sjönk kronan igen. Det har gjort att kronan försvagats under såväl förra avtalsperioden som innevarande avtalsperiod.

Diagram 3:3

Den svenska växelkursen i förhållande till de elva OECD-länderna

Positiva staplar innebär en kronförsvagning

Källa: Riksbanken, egen prognos

Prognosen för perioden 2004–2006 bygger på att kronkursen för december 2005 står sig under 2006.

Relativ enhetsarbetskraftskostnad

Arbetskraftskostnaden per producerad enhet, eller enhetsarbetskraftskostnaden (*ULC, unit labour cost*) anger utvecklingen av den nominella arbetskraftskostnaden i relation till utvecklingen av produktiviteten. Jämför man utvecklingen av enhetsarbetskraftskostnaden i Sverige med utvecklingen av enhetsarbetskraftskostnaden för Sveriges viktigaste konkurrentländer får man ett mått på den relativa enhetsarbetskraftskostnaden (*RULC, relative unit labour cost*). Det kan dels göras med eller utan hänsyn till ändring av de olika ländernas växelkurs (i nationell eller gemensam valuta).

Den svenska enhetsarbetskraftskostnaden kommer att sjunka med över 10 procent eller cirka 3,6 procent per år under avtalsperioden. I gruppen elva OECD-länder sjunker också enhetsarbetskraftskostnaden, men inte lika mycket som i Sverige. Tar man dessutom hänsyn till växelkursförändringarna, kommer den svenska industrins relativa enhetsarbetskraftskostnad i gemensam valuta att ha sjunkit med närmare 3 procent per år under innevarande avtalsperiod.

Tabell 3:2

Enhetsarbetskraftskostnad (*RULC*)

Tillverkningsindustrin, årlig förändring i procent 2004–2006, prognos

	Nominell arbetskrafts- kostnad	Produktivitet	ULC	Växelkurs	RULC
Sverige	3,1	6,9	-3,6	0	
11-OECD	2,4	3,8	-1,4	0,9	
Skillnad	+0,7	+3,1	-2,2	-0,9	-3,1

Källa: US department of Labor, OECD, SCB, Konjunkturinstitutet och egna beräkningar

En sjunkande RULC innebär att svensk industri, även under denna avtalsperiod, förbättrat sitt kostnadsmässiga konkurrensläge.

Industrins konkurrenskraft

Industrins konkurrenskraft är inget entydigt väl definierat begrepp. Det är inte heller allmänt vedertaget vilka mått som bör beaktas. Ett flertal bedömare ägnar sig ändå åt att skapa olika former av mer eller mindre sofistikerade konkurrenskraftsindex. I detta avsnitt granskas utvecklingen av arbetskraftskostnaden, produktivitet, växelkursen, bytesförhållande med omvärlden, marknadsandelar, bytesbalansen, vinster, industriproduktion och investeringar. Dessa statistiska mått kan användas som indikatorer på konkurrenskraftens utveckling på kort sikt och ger vid en jämförelse med andra viktiga konkurrentländer sammantaget en bild över utvecklingen av svensk industri relativa konkurrenskraft.

Det finns ett flertal andra bakomliggande faktorer av stor betydelse för ett lands konkurrenskraft. Några exempel på sådana är ett lands utbildningsnivå, dess infrastruktur, forskningsresurser och förmåga att utveckla nya produkter. Dessa faktorer har stor betydelse för den långsiktiga utvecklingen av ett lands konkurrenskraft. Förändringar i ett lands relativa position, gällande dessa bakomliggande faktorer, bör på längre sikt ge utslag i de statistiska mått vi granskar i den här rapporten.

När man talar om konkurrenskraft är det viktigt att klargöra vilket perspektiv man anlägger. Det är en väsentlig skillnad om man talar om hela industrins, ett lands, en bransch eller ett enskilt företags konkurrenskraft. Detta gäller inte minst när man behandlar arbetskraftskostnadens utveckling.

Ofta används utvecklingen av arbetskraftskostnaden inom industrin som ett mått på utvecklingen av konkurrenskraften. Detta mått är särskilt intressant också ur lönebildningssynpunkt. Samtidigt illustrerar detta mått en besvärlighet med just konkurrenskraftsbegreppet. Ett företag kan onekligen stärka sin konkurrenskraft relativt andra företag genom att ha en lägre utveckling av arbetskraftskostnaden än andra företag. En lägre arbetskraftskostnad innebär ökad konkurrenskraft.

Talar vi om hela industrins eller ett lands konkurrenskraft så är en hög arbetskraftskostnad ett mått på hög konkurrenskraft. Landet har en sådan hög konkurrenskraft att det förmår bära en hög arbetskraftskostnad. Det beror på att produktiviteten är högre. Utvecklingen av produktiviteten har en nyckelroll vid bedömningen av utvecklingen av konkurrenskraften, både för ett enskilt företag och för ett helt land. Skillnaderna i olika länders förmåga att, med bibehållen bytesbalans, bära en högre arbetskraftskostnad förklaras till stor del av skillnaderna i utvecklingen av produktivitet och bytesförhållandena.

Det är inte bara kostnaden för arbetskraften som är intressant för konkurrenskraften. Kapitalkostnaden är också viktig, liksom exempelvis kostnaderna för insatsvaror. För ett land innebär detta, att ifall priserna på de varor som importeras ökar mer än priserna på varorna som exporteras, så minskar landets konkurrenskraft. Detta innebär att vinster och/eller arbetskraftskostnader måste sänkas i motsvarande mån.

I princip kan ett land alltid bli internationellt konkurrenskraftigt bara arbetskraftskostnaderna sänks tillräckligt mycket. Men detta är naturligtvis inte en önskvärd utveckling. Dock kan ökningen av ett lands arbetskraftskostnader inte långsiktigt överstiga ökningen i konkurrentländerna, såvida det inte motsvaras av en högre ökning av produktivitet eller förbättrade bytesvillkor, utan att landet ifråga får problem med handels- och bytesbalansen.

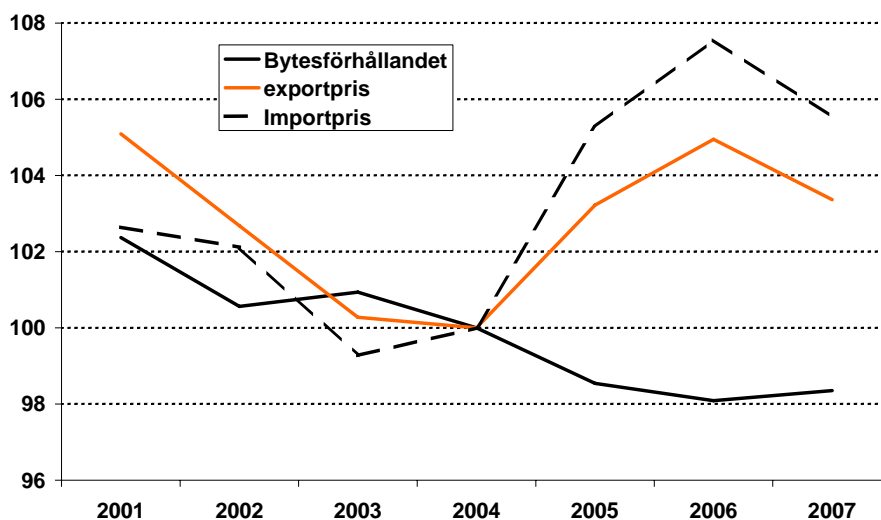
Bytesförhållande

Bytesförhållandet mäts som kvoten mellan export- och importprisutvecklingen i landets egen valuta. Försämringar i bytesvillkoren återspeglar att exporten blivit mindre värd i förhållande till de varor ett land importerar.¹

Bytesförhållandet har trendmässigt försämrats sedan början på 1990-talet. Från år 2001 har bytesförhållandet fram till idag försämrats med knappt 4 procent.

Diagram 3:4

Bytesförhållandet (terms of trade), export- och importpriser, index 2004=100

Källa: SCB och Konjunkturinstitutet

Av diagram 3:4 framgår att exportpriserna genomgående har haft en lägre ökningstakt än importpriserna. De enda undantagen är första halvåret 2003.

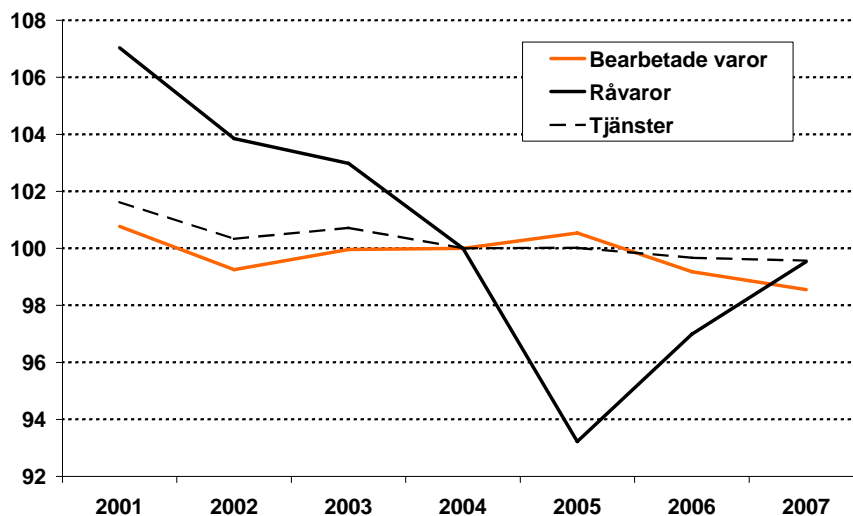
En stor del av förändringen i bytesförhållandet beror på sjunkande priser för telekomprodukter, i sin tur beroende på ökad produktivitet och internationell priskonkurrens, samt för energivaror, även om utvecklingen för år 2005 visar på kraftiga prishöjningar både på exporten och på importen. Kronans försvagning förväntas medföra stigande export- och importpriser även under år 2006.

Ökad produktivitet i förening med ökad exportvolym för den svenska industrin har dock gynnsamma effekter på sikt för bytesförhållandet genom förbättrad priskonkurrens för svenska varor.

¹ Det är viktigt att notera att den goda konkurrenskraften som beror på en svag kronkurs och gynnsamt kostnadsläge avser den rena priskonkurrensen. Sett ur välfärdssynpunkt medför en överdrivet svag krona försämrade bytesvillkor, det vill säga att vi betalar med större exportvolym för att finansiera den importvolym vi önskar.

Diagram 3:5

Bytesförhållande (Terms of trade) för råvaror, bearbetade varor och tjänster (Index 2004=100)

Källa: SCB och Konjunkturinstitutet

Marknadsandelar

Efter en långsam uppgång blev 2004 ett mycket bra år för den svenska exportindustrin i termer av bibehållna eller förbättrade marknadsandelar. Efter en bedömd nedgång år 2005, där ökade exportpriser kan ha bidragit, väntas Sverige återta marknadsandelar.

Tabell 3:3

Marknadstillväxt och svenska marknadsandelar, bearbetade varor (fasta priser)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
<i>14 OECD-länder</i>							
Marknad	1,2	1,7	2,7	7,3	5,1	5,7	5,2
Marknadsandel	-2,8	1,4	0,0	1,9	-1,6	1,1	1,0
<i>Hela världen</i>							
Marknad	1,7	2,9	4,8	9,2	6,7	7,1	6,5
Marknadsandel	-4,3	-0,7	-0,1	0,5	-2,3	1,1	1,2

Källa: Konjunkturinstitutet

Bytesbalans

Bytesbalansen visar hur de löpande relationerna med utlandet utvecklas främst när det gäller handel med varor och tjänster men även räntor och transfereringar. Bytesbalansen fortsätter att visa värdemässigt överskott. Som andel av BNP har bytesbalansen under flera år konstant visat påfallande stort överskott.

Tabell 3:4

Bytesbalans i procent av BNP

2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
4,6	5,3	6,6	6,6	6,2	5,9	6,3

Källa: SCB 1993–2004 och Konjunkturinstitutet

Handelsbalansen (registreringen av export och import) utgör den ojämförligt största andelen av bytesbalansen. Dess hittillsvarande överskott minskar 2005 och 2006 något på grund av kronförsvagning och internationell pris-konkurrens.

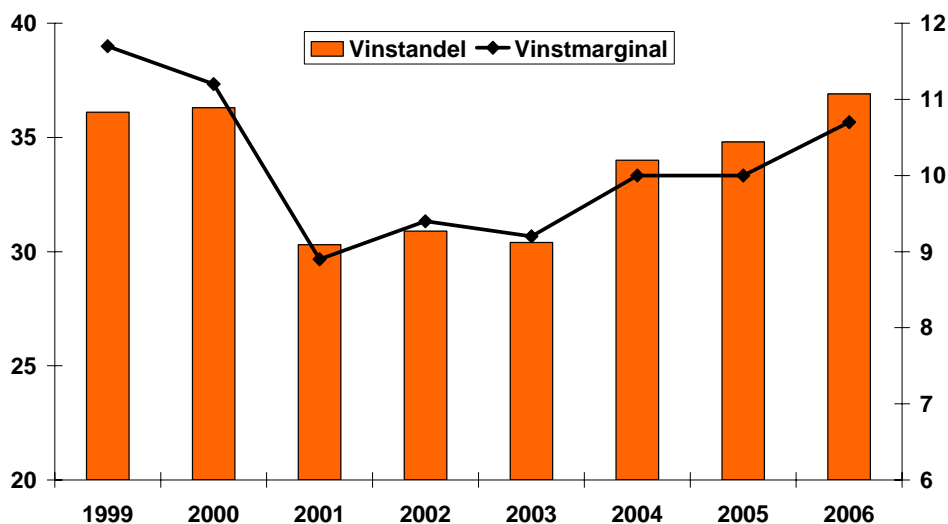
Vinster

Det finns en rad olika vinstmått. Ur nationalräkenskaperna kan man bland annat utläsa hur stor andel av förädlingsvärdet som går till vinster (Vinstandel = bruttoöverskottet som andel av förädlingsvärdet). Inom industrin sjönk vinstandelen kraftigt 2001 och låg sedan på en låg nivå under resten av förra avtalsperioden. Därefter har vinstandelen stigit och beräknas 2006 vara tillbaka på samma nivå som 2000.

Ett annat mått är vinstmarginalen, det vill säga bruttoöverskottet som andel av bruttoproduktionsvärdet. Vinstmarginalen uppvisar ett liknande mönster. Konjunkturinstitutets prognos är att vinstmarginalen inom industrin stiger också 2006, men att den inte riktigt når till de nivåer som rådde 1999 och 2000.

Diagram 3:6

Vinstandel och vinstmarginal i procent, tillverkningsindustrin

Vinstandelen mäts på den vänstra skalan och vinstmarginalen på den högra.

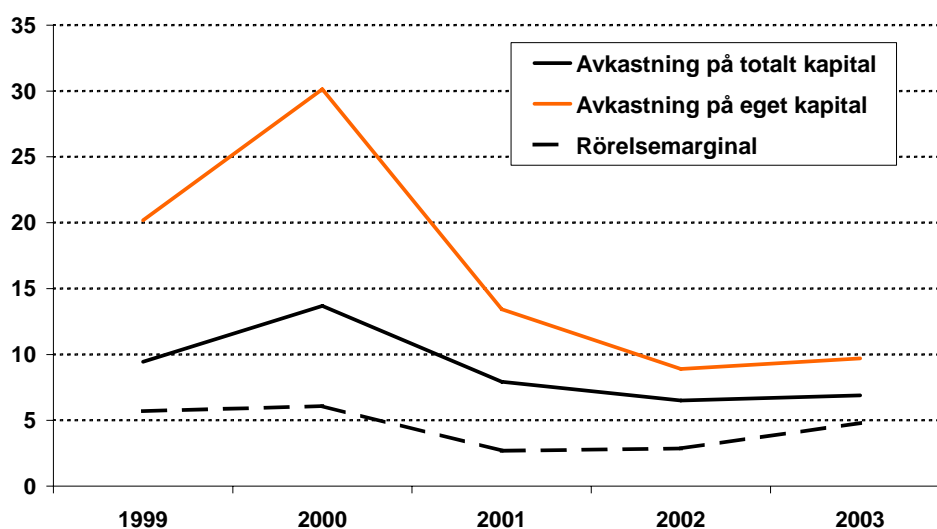
Källa: SCB och Konjunkturinstitutet

Det finns också ett antal företagsekonomiska mått på vinstnivån. Det tar lång tid innan denna statistik är klar och nu finns bara data till och med 2003 tillgängligt. År 2000 var ett toppår för vinsterna inom tillverkningsindustrin.

Summerar man alla företags resultat inom tillverkningsindustrin, finner man att årets resultat uppgick till hela 121 miljarder. Det ska jämföras med mellan 60 och 70 miljarder under perioden 1997 till 1999. År 2001 sjönk vinsterna tillbaka för att 2002 nå en bottennivå på runt 35 miljarder. Den väldigt kraftiga nedgången beror till stor del på utvecklingen inom telekommunikationsindustrin. År 2003 var vinstmålet ”årets resultat” tillbaka på samma nivå som åren före 2000, runt 70 miljarder. Man kan förvänta sig att när statistiken väl är klar för 2004 och 2005, kommer den att påvisa att vinstnivån stigit ytterligare.

Diagram 3:7

Vinstmätt, utveckling av några nyckeltal, tillverkningsindustrin 1999–2003

Källa SCB Företagsstatistik

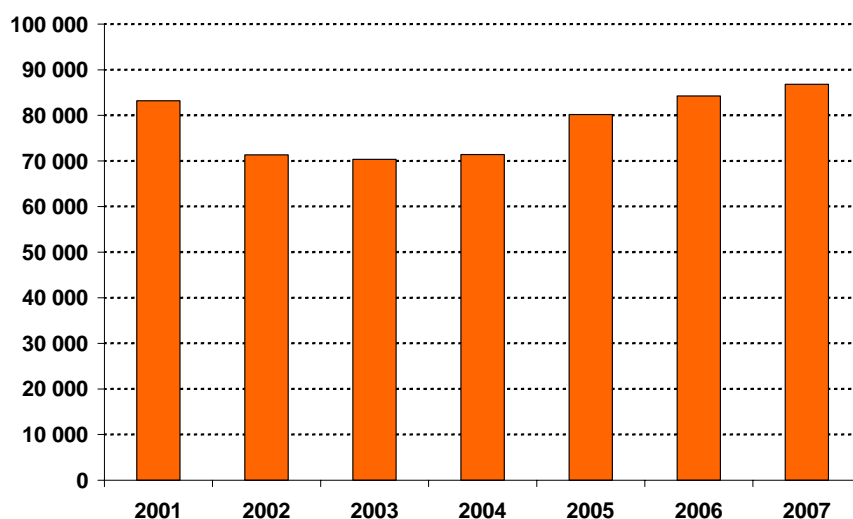
Diagram 3:7 visar utvecklingen av några nyckeltal fram till och med 2003. Avkastningen på totalt kapital respektive eget kapital samt rörelsemarginalen för företagen inom tillverkningsindustrin sjönk rejält efter toppåret 2000. Därefter skedde en vis återhämtning 2003. Även för utvecklingen av dessa mått spelar utvecklingen inom telekommunikationsindustrin en stor roll. Exempelvis om man exkluderar telekommunikationsindustrin, stiger rörelsemarginalen från 2,7 procent till 5,1 procent 2001.

Investeringar

Investeringsstillväxten under 2005 kännetecknades av en bred uppgång i hela ekonomin, och sammantaget bedöms de fasta bruttoinvesteringarna öka mer än under något av de senaste 16 åren. Investeringarna i industrin har ökat starkt under 2005, där den kraftigaste ökningen återfinns i gruvindustrin. Framöver anpassas industriinvesteringarna efter en utbyggnad till en nivå som överensstämmer med normalt kapacitetsutnyttjande.

Diagram 3:8

Industrins investeringar, fasta priser, referensår 2004, miljoner kronor

Källa: SCB och Konjunkturinstitutet

Industrins investeringar följer ett konjunktorellt mönster men beror också på andra faktorer som den relativa lönsamheten inom den svenska industrin olika branscher och förväntande framtidsutsikter hos investerare. Under industrikrisen i början på 1990 föll industriinvesteringarna tillbaka kraftigt men ökade igen efter 1993 i takt med att industrins lönsamhet förbättrades och framtidsutsikterna ljusnade. Efter 2001 föll investeringarna igen för att 2005 återigen stiga. Industriinvesteringarna förväntas om något år återigen vara tillbaka på den nivå som de låg på under andra halvan av 1990-talet.

Eftersom produktionen har stigit snabbare än investeringarna har dock investeringarnas andel av förädlingsvärdet, investeringskvoten, sjunkit till en bottenivå. Företagen i flera branscher planerar för en ökad investeringsnivå och investeringskvoten väntas därför stiga något men det är högst tveksamt om investeringskvoten kan nå upp till den förhållandevis goda nivån från andra delen av 1990-talet.

På lång sikt är omfattningen av de svenska industriinvesteringarna mycket beroende av om ett antal stora internationella företag med verksamhet i såväl Sverige som i andra länder väljer att investera i Sverige. Ett antal stora företag svarar för merparten av de svenska industriinvesteringarna och ett enskilt företags investeringsbeslut får stor påverkan på de totala investeringarna i Sverige. I en internationell jämförelse innehar Sveriges industriinvesteringar i dag en placering i mitten av tolv jämförda länder.

Det senaste decenniet har tillväxten i kapitalintensitet i den svenska industrin varit lägre än tidigare. Förutom fasta investeringar i maskiner, anläggningar, byggnader, IT, mm. spelar investeringar i form av utbildning och kompetens hos de anställda och forskning och utveckling en allt större roll.

Investeringar i IT och FoU har haft en stor betydelse för den goda produktivitetens utvecklingen under 1990-talets senare del. Men även IT-investeringarna och FoU-satsningarna har minskat de första åren på 2000-talet. IT-investeringar har behållit sin del av de fasta investeringarna vilket innebär att de minskat i samma omfattning som övriga investeringar.

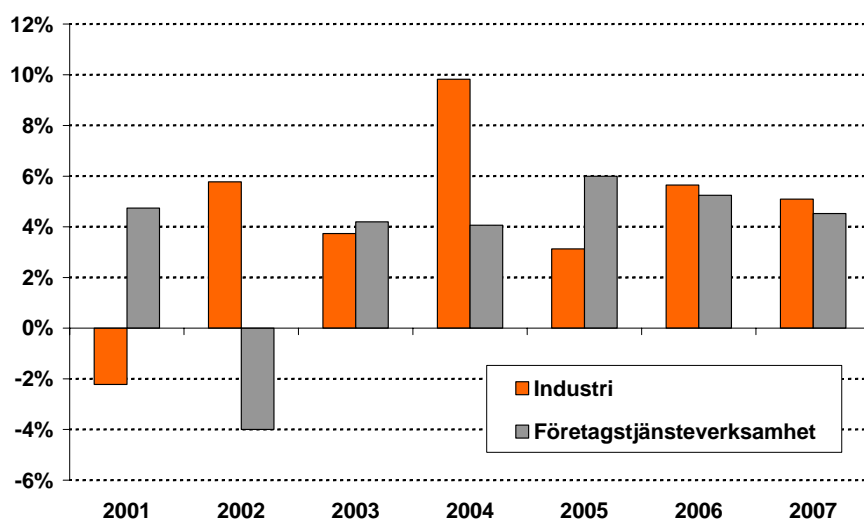
Industriproduktion

Produktionstillväxten dämpades under första halvåret 2005 efter en större uppgång året innan. Produktionen har därefter stigit i flertalet branscher och flertalet branscher förutser en fortsatt produktionsökning. Efterfrågan på företagstjänster har ända sedan 2002 haft en gynnsam utveckling.

Industrikonjunkturen har återhämtat sig under 2005. Den bedöms framöver att förstärkas, efterhand som efterfrågan ökar från utlandet.

Diagram 3:9

Produktionsutvecklingen, industrin och företagstjänster, procentuell förändring av förädlingsvärdet

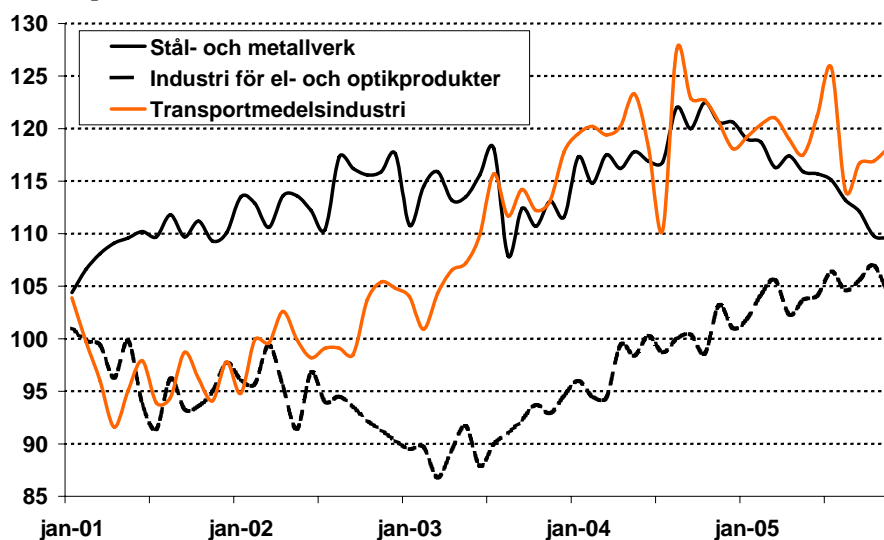
Källa: SCB och Konjunkturinstitutet

Gruvor och mineralutvinningsindustri, massa- och pappersvaruindustri, teleproduktindustrin och industrin för motorfordon och släpfordon visade höga tillväxttal år 2003. År 2004 ökade tillverkningsindustrin som helhet starkt, där industrin för kontorsmaskiner och datorer, teleproduktindustrin och industrin för motorfordon och släpfordon ökade mest.

Produktionsutvecklingen för vissa delbranscher fram till nuläget utmärks för teleproduktindustrin av en uthållig uppgång sedan flera år av produktionsvolymen, medan stål- och metallverk liksom transportmedel stannat av under det gångna året. Produktionen för samtliga delbranscher ligger dock över ingångsnivån år 2001.

Diagram 3:10 a

Industriproduktionens tillväxt, branschvis (Index 2000=100)

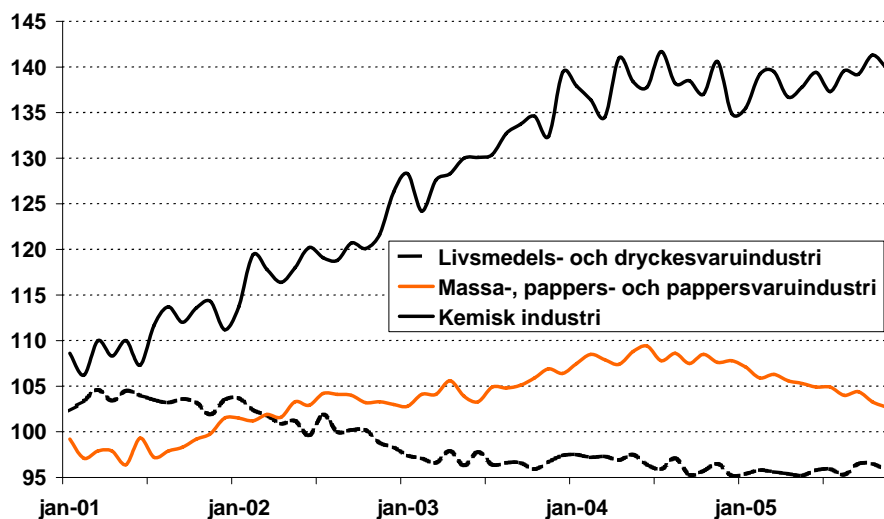

Källa: EcoWin

Produktionsutvecklingen för andra delbranscher fram till nuläget utmärks för den kemiska industrin av en uthållig uppgång sedan år 2001. Övriga delbranscher har legat tämligen oförändrade. Produktionen av livsmedel ligger dock under ingångsnivån år 2001.

Diagram 3:10 b

Industriproduktionens tillväxt, branschvis (Index 2000=100)

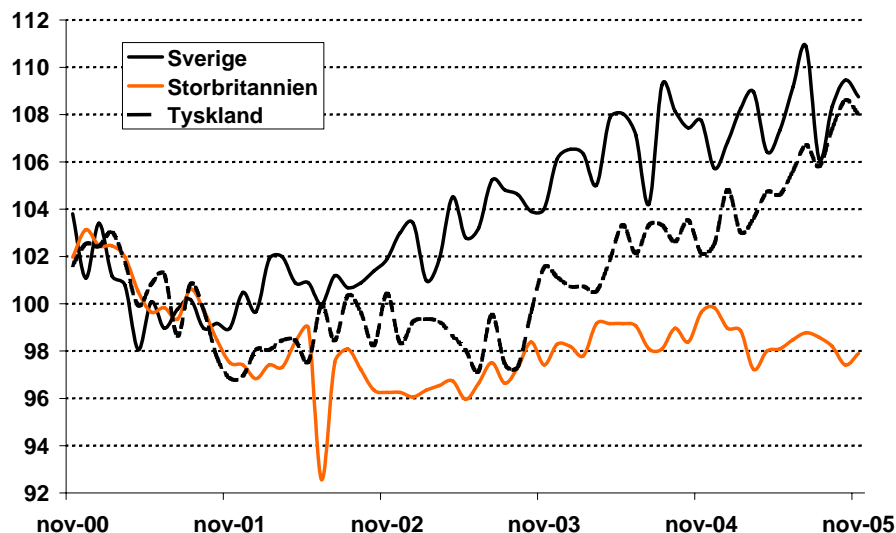
Källa: EcoWin

Industriproduktionen i Tyskland påbörjade en uppgång under år 2003 efter det tidigare bottenläget. Tillväxten i industriproduktionen har ökat snabbt

mot slutet av år 2005. Framtidsförväntningarna inom tillverkningsindustrin har enligt IFO-indikatorn² stigit till sin högsta nivå sedan år 2000.

Diagram 3:11 a

Industriproduktionens tillväxt ländervis (Index 2000=100)

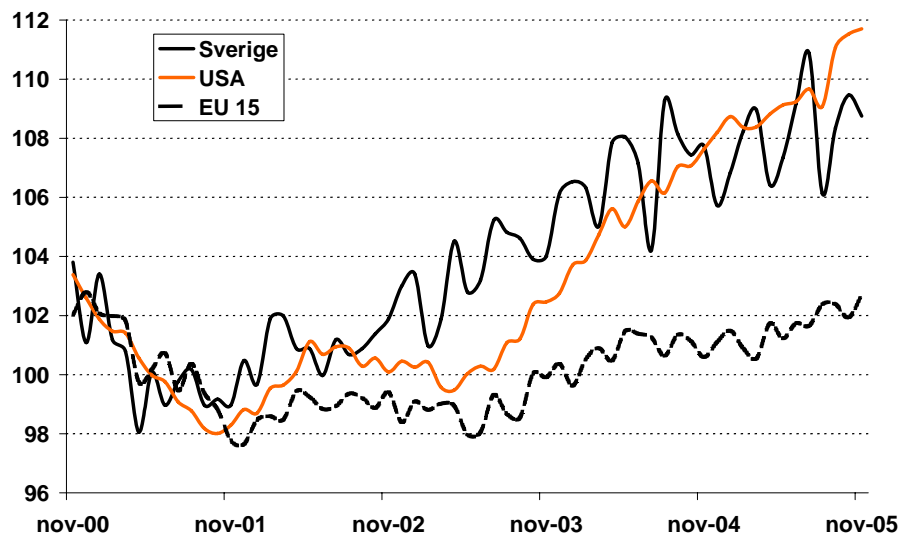

Källa: EcoWin

I Storbritannien utvecklas industriproduktionen svagt sedan lång tid tillbaka, med en knappast märkbar uppgång i slutet av år 2005. En kortvarig uppgång inträffade också i slutet av år 2004.

Diagram 3:11 b

Industriproduktionens tillväxt ländervis (Index 2000=100)

Källa: EcoWin

² IFO-institutets månatliga undersökningar gäller som den viktigaste indikatorn på företagsklimatet i Tyskland.

Industriproduktionen i USA har återhämtat sig från nedgången i samband med orkanen Katrina, vilket främst drabbade produktionen vid oljekällor, oljeraffinaderier och kemisk tillverkning. Produktionen bedöms öka måttligt de kommande åren, även om det finns förväntningar på ökade ersättningsinvesteringar. Omstruktureringen inom bilindustrin kan leda till en minskning av bil tillverkningen.

Produktion inom de 15 EU-länderna har ökat måttligt under senare år. Industriproduktionen ökade dock i slutet av år 2005 i förhållande till motsvarande period år 2004.

Sammanfattning

Kostnadsmissigt hävdar sig svensk industri väl. Arbetskraftskostnaderna har ökat med cirka 3 procent per år de senaste åren, vilket är något högre än i övriga Europa. Produktivitetökningen inom industrin på drygt 6 procent årligen är samtidigt högre än i våra konkurrentländer. Detta medför en sjunkande RULC som innebär att svensk industri, även under denna avtalsperiod, förbättrat sitt kostnadsmissiga konkurrensläge. Denna fördel motverkas dock till en del av fortsatt försämrade bytesförhållanden. Samtidigt har vinst- och investeringsnivåerna stigit.

Den svenska industriproduktionen nådde en mycket hög nivå under år 2004, för att sedan falla tillbaks till mera normala nivåer under påföljande år. Framöver bedöms industrikonjunkturen förstärkas efterhand som efterfrågan ökar från utlandet, och de svenska marknadsandelarna ökar.

Del 4. Sysselsättning och arbetslöshet

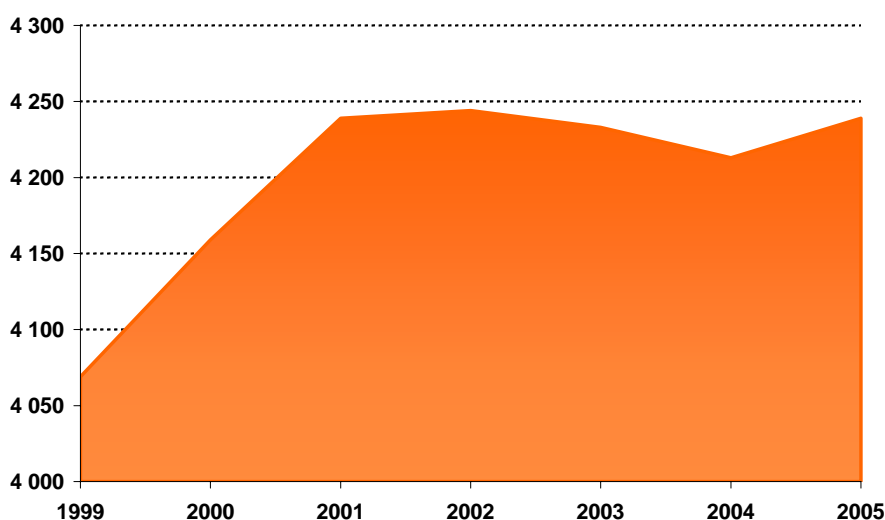
I detta avsnitt görs en beskrivning av utvecklingen på arbetsmarknaden generellt och med särskilt fokus på industrins område. I avsnittet redogörs även för utvecklingen av viktiga indikatorer som varsel och nyanmällda lediga platser.

Sysselsättning

Under 2005 gjordes en statistikomläggning som medfört försvårande av bedömningen av sysselsättningsutvecklingen. Efter en uppgång i antalet sysselsatta fram till och med 2001 har sysselsättningsutvecklingen stagnerat. Konjunkturinstitutets prognos för utfallet år 2005 är dock en ökning av sysselsättningen med 26 000. Sett till sysselsättningsgraden är minskningen något brantare, vilket betyder att Sverige rör sig allt längre från målsättningen om en sysselsättningsgrad på 80 procent.

Diagram 4:1

Antalet sysselsatta totalt i ekonomi, tusentals personer

Källa: SCB Nationalräkenskaperna och Konjunkturinstitutet

Tabell 4:1

Sysselsättning 2001-2007 i tusental

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Totalt	4239	4244	4233	4213	4239	4295	4341
Förändring i procent	1,9	0,1	-0,3	-0,5	0,6	1,3	1,1
Industrin	761	741	722	708	693	692	692
Förändring i procent	1,1	-2,7	-2,5	-1,9	-2,1	-0,2	0,0

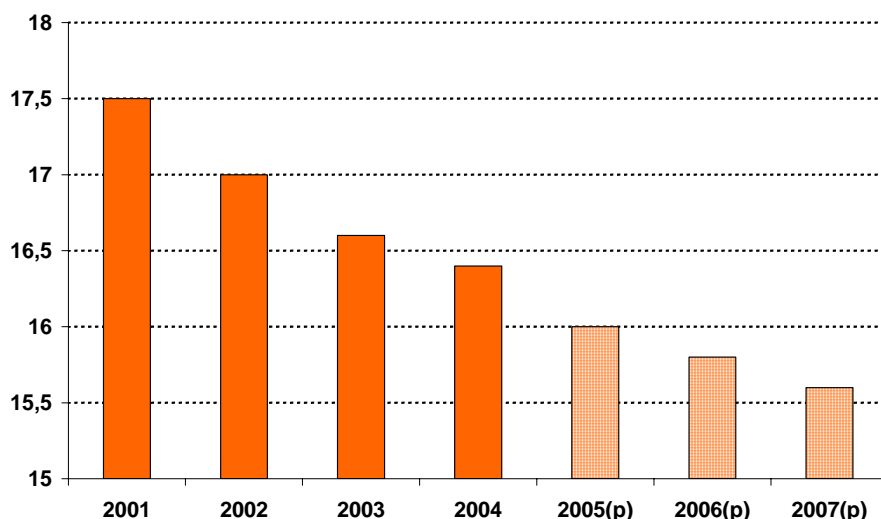
Källa: Konjunkturinstitutet

Konjunkturinstitutet räknade i sin senaste prognos med att sysselsättningen vände uppåt under 2005 och att denna sysselsättningsutveckling förstärks och fortsätter under 2006 och 2007. Vi vill också uppmärksamma läsaren på den skillnad som olika statistikkällor ger upphov till. Sysselsättningen enligt nationalräkenskaperna ger totalt sett en något högre sysselsättningsnivå än de arbetskraftsundersökningar som görs månadsvis.

Sysselsättningen inom industrin har utvecklats svagare än utvecklingen för landet som helhet och 2004 arbetade 708 000 personer inom industrin mot 753 000 år 1999. Den relativa sysselsättningen inom industrin har minskat mellan 1999 och 2004 från 17,9 procent till 16,2 procent, en minskning på 1,7 procentenheter på sex år.

Diagram 4:2

Andelen sysselsatta inom industrin i procent av totala antalet sysselsatta

Källa: SCB Nationalräkenskaperna, Konjunkturinstitutet och egna beräkningar

Vi vill samtidigt som vi ser denna negativa relativa utveckling understryka att det inom industrin finns en utveckling av outsourcing av vissa verksamheter till tjänsteföretag. Det är dock svårt att ur den befintliga statistiken få grepp på hur stor omfattning denna del har i och med att de branschbegrepp som används inte gör det möjligt att entydigt identifiera relevanta tjänstebanscher.

Under perioden 1999-2001 växte dock grupperingar som forsknings- och andra företagsservicefirmor (SNI 73+74) med 44 000 personer samt datakonsulter och dataservicebyråer (SNI 72) med 30 000 personer i medeltal per år. Ökningen inom dessa branscher kompenserar för tappet inom egentlig tillverkningsindustri.

Omläggningen av AKU

Från och med april månad 2005 gjordes viktiga förändringar i Arbetskraftsundersökningarna (AKU). Dessa förändringar görs för att åstadkomma en harmonisering med övriga EU-länders statistik. Förändringarna gör att det under en period kommer att bli svårare att tolka förändringar i AKU, framför allt när det gäller att använda materialet nedbrutet på grupper eller regioner.

Omläggningen består rent tekniskt i att ett nytt frågeformulär tagits fram där ordningen på frågorna som ställs i har ändrats. Vissa förändringar i definitionerna har också gjorts för att anpassa till EU-standard.

De viktigaste definitionsförändringarna innebär att:

- Arbete utomlands jämföras med arbete i Sverige. Tidigare betraktades arbete utomlands till kategorin "ej i arbetskraften". Förändringen gäller även arbetsökande.
- Arbetslösa definieras utifrån att kunna arbeta och aktivt söka arbete. I tidigare definition ska man ha velat arbeta under referensveckan.
- Enbart studier av annonser i syfte att hitta ett arbete räknas i nya AKU som att aktivt ha sökt arbete.
- Avvakta ett nytt arbete med början inom 3 månader räknas som att söka arbete i nya AKU mot 1 månad i gamla AKU.

Effekten av definitionsförändringarna gör att arbetskraft, sysselsättning och arbetslöshet sannolikt ökar. Frågan om hur mycket de olika måtten påverkas är osäkert och de uppskattningar som hittills gjorts varierar i storleksordning.

Säsongsrensade data med nya AKU har inte redovisat för större delen av 2005. Jämförelser med gamla AKU via länkning görs inte för alla variabler utan enbart för ett mindre urval.

Arbetslösheten

Den öppna arbetslösheten uppgick 2005 till närmare 270 000 personer i genomsnitt både 2004 och 2005 efter en kraftig uppgång i arbetslösheten.

Tabell 4:2

Arbetslöshet, antal personer och i procent av arbetskraften, 2001-2007

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Antal arbetslösa	191000	193000	237000	269000	268000	225000	199000
i procent av arbetskraften	4,3	4,3	5,3	6,0	5,9	5,0	4,4
Antal i åtgärder	136000	141000	114000	133000	155000	209000	184000
i procent av arbetskraften	3,1	3,1	2,6	3,0	3,4	4,7	4,0
Totalt i procent	7,4	7,4	7,9	9,0	9,3	9,7	8,4

Källa: Konjunkturinstitutet, egna beräkningar

Under 2006 och 2007 äger en kraftig ökning rum när det gäller omfattningen på de arbetsmarknads- och sysselsättningspolitiska åtgärderna. Totalt sett tycks 2006 bli ett år då andelen personer utanför den reguljära arbetsmarknaden fortsätter att stiga. Först under 2007 förefaller den reguljära arbets-

marknaden förmå att börja suga upp personer inom arbetslöshet och åtgärder med effekter på totalen.

När det gäller arbetslösheten för medlemmar i de arbetslöshetskassor i de förbund som utgör Facken inom industrin kan vi konstatera att den i slutet av 2003 till 2005 ligger högre än 2002. För några förbund uppmäts en viss nedgång under dessa år, men samtidigt är nedgången så liten att det är svårt att tala om något trendbrott.

I denna rapport redovisar vi för första gången även arbetslösheten för kvinnorna inom respektive kassa. För samtliga kassor kan noteras att arbetslösheten är högre för kvinnor än för män. Samtidigt vet vi från Arbetsmarknadsverkets statistik att arbetslösheten för kassamedlemmar (minus Alfakassan) var lägre för kvinnor (4,2 procent) än för totalen (4,8 procent) i december 2005.

Tabell 4:3

Arbetslösheten per fackförbund i Facken inom industrin, procent

	December 2002	December 2003	December 2004	December 2005	Dec. 05 kvinnor
CF	1,6	3,0	2,8	2,6 ³	--
Industrifacket	5,8	7,4	7,2	7,5	8,6
Livs	7,7	9,1	9,0	9,1	9,4
Metall	5,6	7,3	6,4	6,4	7,9
Pappers	3,6	3,6	3,3	3,7	6,1
Sif	2,9	5,2	4,8	4,5	5,3
Skogs- och Trä	7,0	9,4	8,3	8,0	9,1

Källor: Arbetsmarknadsverket, CF

Observera att siffrorna för CF är uppmätta på ett annat sätt än övriga. För CF gäller att siffran avser andelen av medlemmarna som fått ersättning under månaden, medan den för övriga förbund avser andelen som är arbetslösa vid månadsskiftet.

Varsel och lediga platser

Arbetsmarknaden befinner sig i en uppenbar förbättringssituation när man ser på utvecklingen över nyanmälda och lediga platser mellan 2004 och 2005. I diagram 4:3 anger vi den procentuella skillnaden som finns mellan månadssiffrorna för 2005 och jämför dessa med siffrorna för 2004.

För nyanmälda lediga platser har antalet ökat i stort sett under hela 2005 från i stort sett april månad. I slutet av året är tillströmningen av nya platser med en varaktighet på mer än 10 dagar på arbetsförmedlingarna över 40 procent. Antalet nyanmälda lediga jobb i december 2005 var 29 226 stycken.

De kvarstående lediga platserna kom att stiga först någon månad senare efter att under de första månaderna ha minskat i antal jämfört med 2004. Or-

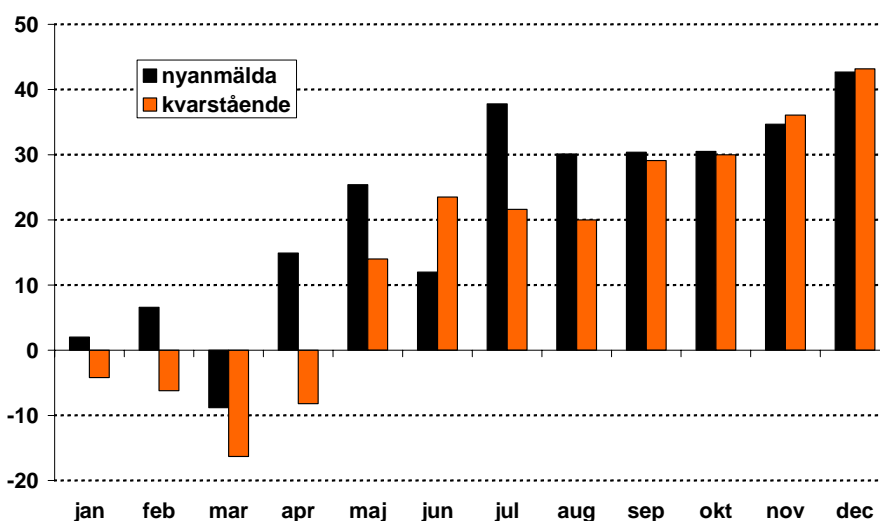
³ Avser augusti 2005 – senast tillgängliga uppgift

saken till detta torde vara att det snabbt funnit lämpliga personer att tillsätta de lediga platserna med.

Ett oroselement i sammanhanget är att de kvarstående platserna kommit att öka så snabbt. Det finns en risk att det inte är så lätt att tillsätta platserna som skulle önskas med tanke på den obalans som finns mellan lediga platser och antalet personer inskrivna på arbetsförmedlingarna.

Diagram 4:3

Nyanmälda och kvarstående lediga platser, procentuell förändring från ett år tidigare, jämförelse 2004-2005, månadssiffror

Källa: Arbetsmarknadsverket, egna beräkningar

Tabell 4:4

Antalet berörda av varsel 2001-2005, årssiffror, tusental

	2001	2002	2003	2004	2005
Totalt	68 610	67 157	74 088	61 523	52 507
Tillverkningsindustri	34 401	29 404	27 465	23 306	18 357
Andel	50,1	43,8	37,1	37,9	35,0

Källa: Arbetsmarknadsverket

I tabell 4:4 framgår att antalet personer berörda av varsel har minskat något under 2000-talet hittills. Förra året berördes drygt 52 000 personer av varsel om uppsägning, vilket innebär en minskning med knappt 15 000 personer jämfört med 2001. Tillverkningsindustrins andel av antalet anställda som varslats minskade under samma period från drygt hälften till en dryg tredjedel. Den betydande nedgång i antalet personer som berörs av varsel som kan konstateras stärker bilden av en ökad stabilitet på arbetsmarknaden.

Utsikter för 2006

För 2006 kan vi vänta oss en sjunkande öppen arbetslöshet bland annat beroende på en kraftig ökning av insatserna av arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Det knyts stora förhoppningar till att det uppsving som finns totalt sett i ekonomin leder till en förbättrad sysselsättning. Det som är kritiskt i sammanhanget är att de arbetsgivare som uppvisar goda ekonomiska resultat, framför allt delar av industrin, inte verkar vilja anställa i ökande omfattning. De arbetsgivare, främst inom offentlig sektor, som säger sig ha behov av att anställa ny personal förefaller ha större ekonomiska hinder för att göra detta.

Den privata tjänstesektorn tenderar att i stort agera som tillverkningsindustrin, även om de där borde ha svårare att investera sig förbi flaskhalsar för att tillfredsställa kundernas efterfrågan.

Sammanfattning

Sysselsättningen har stagnerat sedan 2001 efter några år av kraftig tillväxt. Nu förväntas åter en ökad sysselsättning samtidigt som det görs en kraftig ökning av de arbetsmarknadspolitiska programmen 2006 och 2007.

Sysselsättningen inom industrin har minskat mellan 2001 och 2005 från 761 000 till 693 000 personer. En ökning av sysselsättningen inom främst forsknings- och företagsservicefirmor samt inom datakonsulter och dataservicebyråer har delvis utgjort ersättning för minskningen.

Arbetslösheten i Sverige var 2005 268 000 personer i genomsnitt eller 5,9 procent, men förväntas minska något de närmaste åren. Arbetslösheten inom de förbundskassor där facken inom industrin finns visar att kvinnornas arbetslöshet ligger högre än arbetslösheten för männen. För samtliga arbetslöshetskassor är situationen den motsatta.

Antalet varsel är under nedgång medan antalet lediga platser ökar.

Del 5. Löner

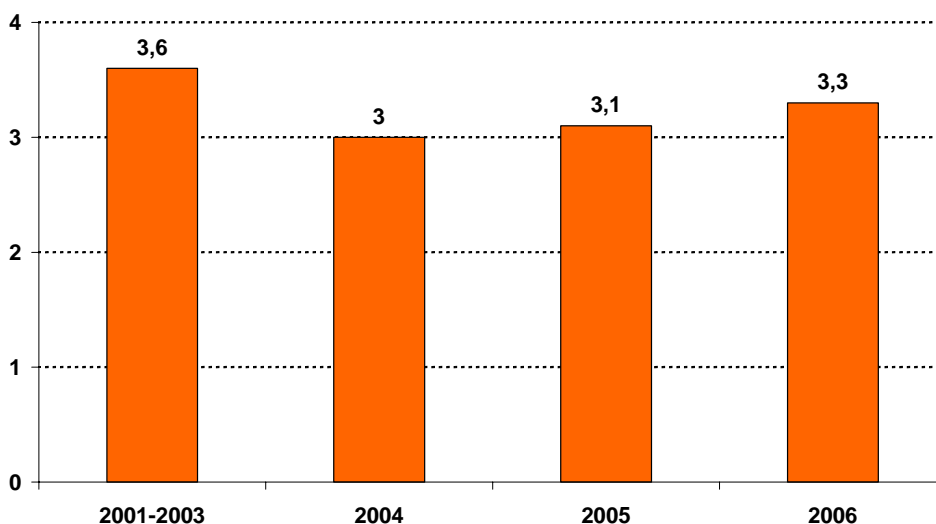
Löneökning

Lönerna för de industrianställda beräknas att öka med 3,1 procent per år under perioden 2004–2006. Det är lägre än under perioden 2001–2003 då lönerna i snitt ökade med 3,6 procent per år. Vår prognos bygger i huvudsak på förbundens och parternas egen statistik, vilken i stort överensstämmer med Konjunkturinstitutets prognos för den så kallade timlönen⁴.

Löneökningarna är relativt jämt fördelade över avtalsperioden, men något högre i slutet av perioden, främst beroende på att vissa av de centrala avtalen var något högre 2006.

Diagram 5:1

Löneökningar inom industrin, årlig procentuell förändring

Källa: Metall, Sif och CF:s egen lönestatistik, partsgemensam lönestatistik och egna bedömningar

Löneökningarna på arbetsmarknaden totalt beräknas enligt Konjunkturinstitutet bli 3,4 procent per år under perioden 2004–2006 jämfört med 4,0 under perioden 2001–2003. Löneökningarna är relativt likartade i de olika sektorerna. Högst ligger kommuner och landsting med löneökningar på 4,4 procent under perioden 2001–2003 och 3,8 procent perioden 2004–2006. Konjunkturinstitutets beräkning bygger på Medlingsinstitutets/SCB:s så kallade konjunkturstatistik och egna prognoser.

⁴ I de tal för löneökningar som redovisas i detta avsnitt kan en viss effekt av den förkortade arbetstiden ingå.

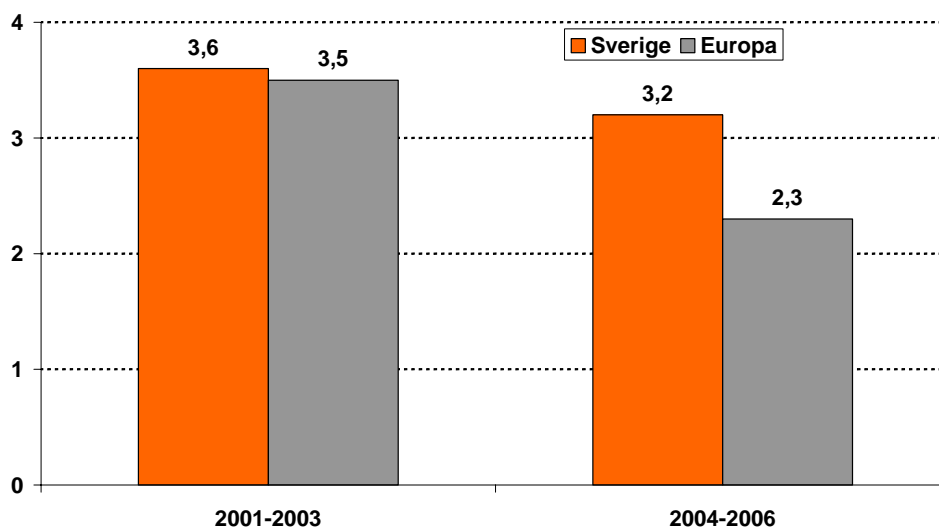
Löneökningar i Europa

Löneökningarna i Europa⁵ beräknas liksom löneökningarna i Sverige bli lägre under innevarande avtalsperiod, 2004–2006, jämfört med perioden 2001–2003. Minskningen i Europa är större än i Sverige. Löneökningstakten har minskat i flera länder i Europa, men det är framförallt minskningen i Tyskland som drar ner snittet för Europa. Enligt vissa källor är löneökningstakten i Tyskland nu noll. Vår bedömning är lönerna i Europa kommer att öka med mellan 2 procent och 2,5 procent under perioden 2004 till 2006 jämfört med cirka 3,5 procent under föregående period.

Löneökningstakten skiljer sig mellan olika länder, från omkring 0 procent i Tyskland till cirka 5 procent på Irland. Många länder – däribland Danmark och Finland – ligger mellan 2,5 och 3,5 procent, Norge och Storbritannien lite högre. Exkluderar man Tyskland blir europasnittet ungefär som det svenska.

Diagram 5:2

Löneökning inom industrin, Sverige och Europa

Källa: US Department of Labor, OECD och egna bedömningar

Det bör observeras att i löneökningstalen ingår endast i begränsad omfattning kostnaderna för arbetstidsförkortningen och inga kostnader för förändrade sociala avgifter (jämför diagram 3:1).

Reallöner

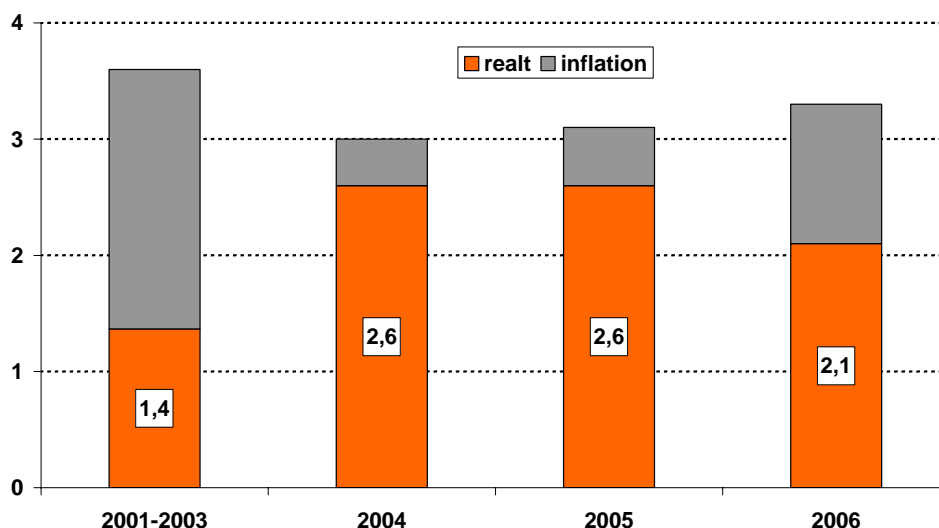
I Sverige fick de industrianställda under tjugoförårsperioden efter 1976, inga reala löneökningar alls. Vissa år gick reallönerna upp, andra sjönk de. Denna utveckling har nu brutits och sedan ett antal år tillbaka har reallönerna ökat varje år.

⁵ Med Europa avses i detta sammanhang Tyskland, Storbritannien, Frankrike, Finland, Italien, Danmark, Norge, Nederländerna, Belgien och Österrike.

Reallönerna beräknas att öka med över 2 procent per år under perioden 2004–2006. Det innebär att reallönerna kommer att öka med ungefär 1 procentenhet ytterligare per år jämfört med föregående avtalsperiod. I diagram 5:3 anger den totala stapeln hela löneökningen och den färgade delen reallöneökningen. Den siffra som anges i stapeln är den reala löneökningen. Den gråa delen motsvarar således inflationen.

Diagram 5:3

Lön och reallön för industrianställda, årlig procentuell förändring

Källa: SCB, Konjunkturinstitutet och egna beräkningar

Ser man till perioden från 1998 fram till i dag har reallönerna ökat med över 2 procent per år för de industrianställda.

Vanligaste löneökningen

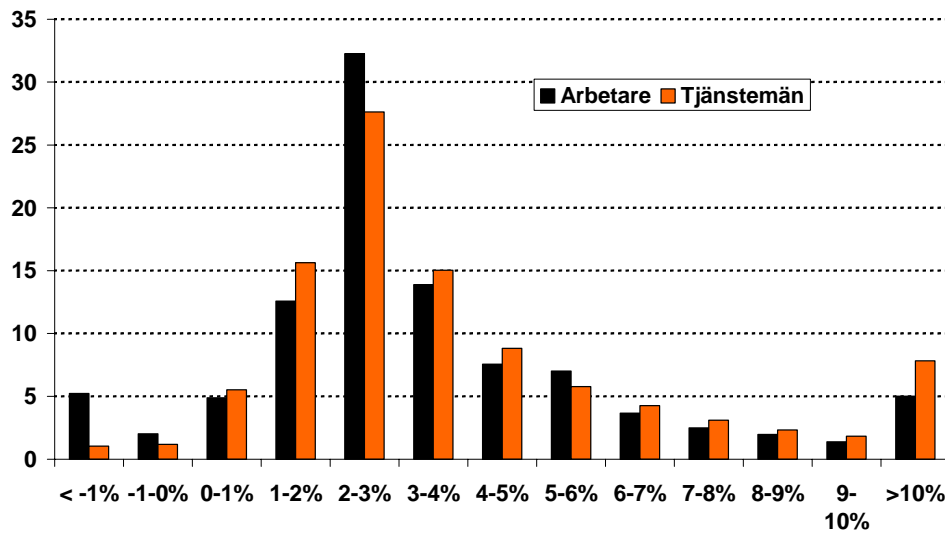
Facken inom industrin har sedan några år arbetat med att bygga upp en gemensam databas över lönerna för alla industrianställda. Genom bearbetningar av denna⁶ kan man se inte bara hur stora de genomsnittliga löneökningarna är, utan också hur löneökningarna fördelar sig och vilka löneökningar som är vanligast förekommande.

Diagram 5:4 visar hur många av de industrianställda som fått en viss löneökning. Drygt 30 procent av alla arbetare och knappt 30 procent av alla tjänstemän fick en löneökning på mellan 2 och 3 procent år 2004. Omkring 15 procent fick en löneökning på mellan 1 och 2 procent och lika många en löneökning på mellan 3 och 4 procent. Omkring 60 procent av såväl arbetare som tjänstemän fick mellan 1 och 4 procent i löneökning 2004. Det är således den vanligast förekommande löneökningen.

⁶ Se även rapporten "Löner inom industrin 2004" från Facken inom industrin

Diagram 5:4

Löneökningarnas storlek 2003–2004

Källa: Facken inom industrins lönedatabas

Den genomsnittliga löneökningen för industrins anställda var, enligt Facken inom industrins lönedatabas, 3,0 procent år 2004.

Sammanfattning

Lönerna inom industrin i Sverige beräknas under perioden 2004–2006 öka med drygt 3 procent. Det är cirka 0,5 procent lägre än avtalsperioden 2001–2003. Löneökningstakten i Europa har också sjunkit. I snitt ligger löneökningstakten i Europa på 2 procent respektive 2,5 procent. En låg löneökningstakt i Tyskland – runt 0 procent – drar ner snittet.

De industrianställdas reallöner beräknas att öka med 2–2,5 procent per år.